

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 14 DECEMBER 1949

No. 1701

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.*

*Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.
Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.*

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	987
Sommaire, summaries	987
De Nederlandse dollarbonus door <i>A. W. Bastiaanse</i>	988
Een der wegen tot de economische eenheid van Europa door <i>Dr H. D. Salinger</i>	991
Beleggingen der Nederlandse levensverzekeringmaat- schappijen in 1948 door <i>L. van Zwol</i>	993
Recente ontwikkeling van de handelspolitiek der Verenigde Staten (II) door <i>Dr J. Kaufmann</i>	995
Aantekening: Japan's economisch herstel	998
Internationale notities: Italiaanse landbouwplannen	999
Geld- en kapitaalmarkt	999
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in November 1949 door <i>V. Van Rompuy</i>	1000
Grafieken: De ontwikkeling van de buitenlandse handel van Nederland	1001
De ontwikkeling van de buitenlandse handel van België ..	1001
Statistieken: Bankstaten	1002

DEZER DAGEN

aanvaardde de Tweede Kamer van de Nederlandse Staten-Generaal met 71 tegen 29 stemmen de bij de Ronde Tafel Conferentie aangaande Indonesië verkregen afspraken. De overdracht van de soevereiniteit is daarmee zeer dichtbij gekomen, althans wat de Nederlandse stappen betreft.

Zijn we met deze stappen de hoek omgeslagen, waardoor we uit de kille wind van het misverstand zijn? Of in Staring's termen: „Het stormen is over, de buien zijn heen, wat ritselt in 't lover, is Zephyr alleen". Dichterlijke blijheid of dichterlijke vrijheid?

Enige luwte bleek althans bij de beraadslagingen van de Verenigde Naties over het Indonesisch probleem. Men zal niet, als een Aeolus, uit alle hoeken blazen om de partijen, die trachten op het reisdoel af te stevenen, opnieuw te verstrooien. Al blijft er gestage tegenwind uit één richting: maar dat betreft niet alleen de Indonesische quaestie.

De twee bekende groeperingen hebben zich bij de meeste debatten van de juist gesloten algemene vergadering weer met een nauwkeurigheid tegenover elkaar opgesteld, die aan de prenten der zeventiende eeuwse zeeslagen herinnert. Elke vice-admiraal tegenover zijn „opposite-number" van de tegenpartij en volle laag voor volle laag.

Eén volle laag heeft men gezamenlijk gericht, maar die is, op het oog, nog ongelukkiger terechtgekomen. Tot internationalisatie van Jeruzalem is door de Assemblée besloten. De beide daarbij ten nauwste betrokken partijen, Israëliërs en Arabieren, achten elk voor zich het besluit onaanvaardbaar. Vooral de President van Israël heeft tegenover dit besluit voornemens geuit, verkillend als de Boreas, de door de Grieken gevreesde Noordenwind.

Een frisse wind, die nieuw leven inblaast; zijn de eerste zuchten hiervan te bespeuren bij de pogingen om een nauwer economisch verband te leggen tussen de Benelux, Frankrijk en Italië? Of zijn het zuchten van andere aard? Zonder West-Duitsland zien de Nederlanders de Fibenel nog als vrij nevelig. „Doch de nevels dezer nacht, zullen breken", zong Bilderdijk, „bij het ontsteken van de dag, waarop gij wacht". Jammer, dat men op een verschillende dag schijnt te wachten.

Sommigen echter, in Nederland, zijn zeker van de dag, waarop zij wachten. Zij wensen het land te verlaten voor andere luchten. De Regering heeft thans besloten een aantal van hen wind in de zeilen te blazen door overtocht te bekostigen.

Tegelijk viel ons van andere zijde wind in het zeil. Door de E.C.A.-autoriteiten is een crediet van f 89 miljoen toegestaan, waardoor de vaart van de zware industrie in ons land kan worden bespoedigd. Mogelijk kan dit bijdragen om de industrialisatie in Nederland, waarvan sommigen menen, dat zij op drift is, wat op dreef te helpen. Het gevaar, dat we in een hoos van industrialisatie-activiteit raken, is niet groot.

Als een cycloon ontwikkelt zich de gang van zaken in China; steeds sneller worden de laatste kernpunten, die men voor de nationalistische Regering vermoedde, uiteengeblazen. Zij heeft zich ingescheept voor Formosa.

Zwaar weer wees de politieke barometer ook voor de regeringen van Nieuw-Zeeland en Australië, zij beiden zijn bij de verkiezingen gekapseisd. En in Frankrijk kreeg het regeringsarkje, als gewoonlijk, veel water over; maar het drijft nog.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

INCASSO VAN
WISSELS EN KWITANTIES

HEERENGRACHT, 179 • AMSTERDAM-C

LOCOMOTIEF

ZEER OUDE
GENEVER

In het
middelpunt
der belangstelling
staan momenteel

PENSIOENVERZEKERINGEN

voor personeel

AMSTLEVEN

geeft U alle gewenste adviezen

N.V. AMSTERDAMSCHЕ MAATSCHAPPIJ
VAN LEVENSVZERZEKERING

Nieuwe Spiegelstraat 17

Amsterdam-C.

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

ROTTERDAMSCHЕ
BANK

DOCUMENTAIRE
ACCREDITIEVEN
INCASSEERINGEN
OP BINNEN- EN
BUITENLAND

250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van
zoutzuur (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 30 NOVEMBER 1949

Kas, Kassters en Daggeldleningen	f 16.444.980,57
Nederlands Schatkistpapier	„ 572.315.277,16
Ander Overheidspapier	„ 10.145.669,52
Wissels	„ 1.340.586,38
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„ 23.278.029,70
Effecten en Syndicaten	„ 1.472.179,99
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„ 10.290.453,44
Debiteuren	„ 120.281.356,85
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„ 10.271.363,33
Gebouwen	„ 3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 834.893,75
Totaal	f 770.174.790,69

Kapitaal	f 44.800.000,—
Reserve	„ 15.000.000,—
Bouwreserve	„ 3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„ 84.842.625,82
Crediteuren	„ 606.561.941,03
Door derden Geaccepteerd	„ 58.081,76
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„ 15.077.248,33
Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 834.893,75
Totaal	f 770.174.790,69

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

A. W. Bastiaanse, *De Nederlandse dollarbonus.*

Zolang bepaalde valuta's t.o.v. de gulden overgewaardeerd zijn en de dollar t.o.v. de gulden ondergewaardeerd is, zal de uitvoer moeilijk in de richting van de „harde valutalanden" te sturen zijn. Daarom dient de bonus op de bestaande export, ondanks de devaluatie, niet verhoogd te worden. Bovendien begint het belang van het bestedingstoezicht zwaarder te wegen naarmate het bonuspercentage groter is. Derhalve is het juist, dat de Regering de dollarexport ook op tal van andere wijzen tracht te bevorderen. Aan de modaliteiten van de dollarbonus dient de gedachte ten grondslag te liggen, dat additionele export extra dient te worden beloofd (progressie in verband met hoge verkoopkosten). De krachtsinspanningen van de dollararme landen tot bevordering van de uitvoer naar de Verenigde Staten dreigen het systeem der vaste wisselkoersen van het Internationale Monetair Fonds te ondermijnen.

Dr H. D. Salinger, *Een der wegen tot de economische eenheid van Europa.*

De meest doeltreffende en praktische weg om tot een Europese economische unie te komen, loopt via de markt- en productieregelende organisaties der industrie. In de afzonderlijke Europese landen bestaan bij een groot aantal bedrijfstakken meer of minder formele afspraken over de binnenlandse markt. Zulke conventies zijn als het ware geroepen om door contact met hun zusterorganisaties in andere Europese landen een inter-Europese marktregeling zodanig voor te bereiden, dat deze slechts van departementale zijde behoeft te worden gelegaliseerd. De aanbeveling der Europese Assemblee, Europese industriële conferenties voor te bereiden, verdient daarom bijzondere aandacht. Met het oog op de grote betekenis, die juist aan de onderste trap van de industriële organisatie bij de coördinatie der Europese productie en markten moet worden toegekend, moet worden getracht aan de gedachte, van de Europese Assemblee, om een Europese conventie ter controle van kartels te scheppen een positieve inhoud te geven.

L. van Zwol, *Beleggingen der Nederlandse levensverzekering-maatschappijen in 1948.*

Hoewel in absolute cijfers de beleggingen in de overheids-sfeer nagenoeg onveranderd bleven, verminderde de relatieve betekenis van het overheidscrediet voor het levensverzekeringsbedrijf van 71 pCt van de totale beleggingen in 1947 tot 66 pCt in 1948. In 1938 was dit percentage ruim 30. Bijna het gehele bedrag, waarvoor in 1948 een belegging moest worden gezocht, blijkt dus buiten de overheids-sfeer een bestemming te hebben gevonden, een verheugend verschijnsel i.v.m. de nijpende problemen der woningbouw en industrie-financiering. Naar schatting is f 75 mln ten goede gekomen aan de financiering van de woningvoorraad en f 90 mln aan het bedrijfsleven.

Dr J. Kaufmann, *Recente ontwikkeling van de handelspolitiek der Verenigde Staten (II).*

De toekomst van de Amerikaanse handelspolitiek kan, gezien van een Europees standpunt, met optimisme (misschien gematigd) worden tegemoet gezien. In Amerika zijn de Administratie en in toenemende mate het bedrijfsleven de mening toegedaan, dat verhoging van de invoer in de Verenigde Staten een beter middel tot overbrugging van het dollartekort is dan verlaging van de uitvoer uit de Verenigde Staten. Wat betreft de verlaging van invoerrechten moet het weinig waarschijnlijk worden geacht, dat binnen het kader van de huidige Reciprocal Trade Agreements Act een voor Europa bevredigend niveau kan worden bereikt. Zelfs bij het huidige niveau van de Amerikaanse invoerrechten echter moet een grote uitbreiding van de Europese export naar de Verenigde Staten mogelijk worden geacht.

SOMMAIRE.

A. W. Bastiaanse, *Le boni néerlandais en dollars.*

Tant que certaines devises sont surévaluées vis à vis du florin et le dollar sous-évalué envers le florin, l'exportation vers des pays à devises fortes s'effectuera difficilement. C'est pourquoi le boni de l'exportation actuelle ne doit pas être augmenté, malgré la dévaluation. Le Gouvernement essaie aussi, à juste titre, de favoriser, par différentes manières, l'exportation payée en dollar. L'exportation accrue mériterait une récompense supplémentaire.

Dr H. D. Salinger, *Une des voies qui conduit à l'union économique de l'Europe.*

La voie la plus efficace et la plus pratique qui conduit à l'union économique de l'Europe passe par les organismes de l'industrie qui ont comme mission de coordonner la production et le marché. Ces organismes sont à même de préparer la coordination de marché inter-européen d'une telle manière, qu'il ne lui faut plus qu'une sanction légale.

Là recommandation de l'Assemblée Européenne concernant la préparation de conférences industrielles européennes, mérite toute attention.

L. van Zwol, *Les investissements des compagnies d'assurances vie néerlandaises en 1948.*

On examine dans cet article l'influence que le courant considérable des économies, affluant vers les compagnies d'assurances vie, a eu sur la balance et les investissements des compagnies néerlandaises.

Dr J. Kaufmann, *Le développement récent de la politique commerciale des Etats-Unis (II).*

La future politique commerciale des Etats-Unis, peut être escomptée avec optimisme (peut-être modéré), du point de vue de l'Europe. En ce qui concerne la diminution des droits d'entrée, il est peu probable qu'un niveau donnant pleine satisfaction à l'Europe peut être atteint, dans le cadre de l'actuel Reciprocal Trade Agreements Act.

SUMMARIES.

A. W. Bastiaanse, *The Netherlands dollar-bonus.*

As long as certain currencies are over-valued in respect of the guilder and the dollar is under-valued in relation to the guilder, exports to hard-currency countries will be difficult. Despite the devaluation the bonus on existing exports should not, therefore, be increased. The Government rightly tries to stimulate in many other ways shipments to the dollar-areas. Additional exports should be specially rewarded.

Dr H. D. Salinger, *One of the ways to the economic unity of Europe.*

The most effective and practical way to achieve a European economic union is via the industrial organizations controlling markets and production. The latter are in a position to build up an intra-European market-control. The recommendation of the European Assembly to organize European industrial conferences deserves attention.

L. van Zwol, *Investments of Netherlands life-insurance companies in 1948.*

The influence of the great flow of savings accruing to the life-insurance business on the balance-sheets and investments of the Netherlands companies.

Dr J. Kaufmann, *Recent development of the United States trade policy (II).*

From a European point of view the future of the American trade policy may be regarded with a certain degree of optimism. As regards lower import-duties, it is not very probable that within the scope of the present Reciprocal Trade Agreements Act a level satisfactory to European exporters will be reached.

DE NEDERLANDSE DOLLARBONUS.

Toen Minister van den Brink op 6 September jl. te Utrecht, bij de opening van de herfstjaarbeurs, voor de elite van het Nederlandse bedrijfsleven zijn plan de campagne tot bevordering van de dollarexport ontvouwde, werd dit al dadelijk in brede kringen met instemming begroet. Het was duidelijk, dat hier weloverwogen stappen werden gedaan op een terrein, waar falen gemakkelijk, maar slagen moeilijk is.

Het krijgsplan van Minister van den Brink is bekend. De hoofdtrekken ervan zijn:

1. het verlenen van financiële steun aan exportcombinaties;
2. versterking van de officiële Nederlandse handelsvertegenwoordiging in de Verenigde Staten met vier zgn. „trade commissioners”, het uitvoeren van exploratiereizen enz.;
3. het verstrekken van een bonus van 10 pCt aan exporteurs naar de Verenigde Staten en Canada. Hieronder zal nagenoeg uitsluitend aandacht worden geschonken aan de dollarbonus.

Deze komt op het volgende neer: de Nederlandse exporteurs, die hun producten naar de Verenigde Staten of Canada uitvoeren, zal 10 pCt van hun netto-dollarprovenu tot hun vrije beschikking worden gesteld. Zij worden voor deze 10 pCt gecrediteerd op een speciale te hunnen name gestelde U.S. dollar-, c.q. Can. dollar-rekening bij een deviezerbank. De betrokkenen mogen over dit tegoed beschikken voor de betaling van goederen of diensten in de Verenigde Staten of Canada of voor de verkrijging (bij een deviezerbank) van andere buitenlandse valuta (de uitzondering voor Zwitserse francs is half September vervallen,) eveneens voor de betaling van goederen of diensten. De „vrije” dollars zijn niet overdraagbaar.

Was de opinie over het exportplan zelf gunstig te noemen, over het moment, waarop het is doorgevoerd, waren velen minder goed te spreken. Men vees er op, dat, hoewel de Nederlandse Kamer van Koophandel voor de Verenigde Staten reeds meer dan twee jaar geleden een idee van deze strekking (dollarbonus) heeft gelanceerd en onder de aandacht van de autoriteiten heeft gebracht, de Nederlandse Regering eerst thans een krachtige actie tot bevordering van de dollarexport heeft ingezet. Uiteraard zal niemand willen ontkennen, dat een spoediger invoering van de dollarbonus de export naar Noord-Amerika ten goede zou zijn gekomen. De andere zijde van het aan de exporteurs ter beschikking stellen van door hen verdiende dollars, is echter het opofferen van toezicht op de besteding hiervan door de Nederlandse Regering. In wezen dezelfde factoren als die, welke een vrije dollar in de afgelopen jaren tot een krachtige exportstimulans zouden hebben gemaakt — w.o. de goederenhonger in Nederland — waren er de oorzaak van, dat de Nederlandse Regering slechts zeer ongaarne dollars wilde vrijgeven. Het belang van Nederlands economisch herstel, zo zeer afhankelijk van een ruime invoer van dollargoederen, woog destijds zoals vanzelf spreekt zeer zwaar. Wanneer 10 pCt van het netto-exportprovenu ter vrije beschikking van de exporteurs wordt gelaten, betekent dit, dat de totale uitvoer kwantitatief met 11,1 pCt zal moeten toenemen (bij een 20 pCt bonus 25 pCt en een 23 pCt bonus 30 pCt) om de Regering het bestedingstoezicht over hetzelfde dollarbedrag te geven als vóór het invoeren van de bonus, althans bij gelijkblijvende dollarprijzen van de exportgoederen. Dit laatste moet bovendien in het algemeen als een onwaarschijnlijkheid worden aangemerkt, daar de exporteur zal trachten door prijsverlaging zijn totale dollarprovenu te vergroten.

Met betrekking tot de toestand in de afgelopen jaren waren de volgende factoren in dit verband relevant te noemen:

1. het nut van de alternatieve aanwending van de bonus, t.w. afdracht aan De Nederlandsche Bank tegen f 2,65, was relatief gering;

2. het verwerven van vrije dollars was zeer aantrekkelijk.

De Regering schijnt lange tijd de wens te hebben gekeerd de vrije dollars *vrij verhandelbaar* te stellen; men mag geredelijk aannemen, dat het Internationale Monetaire Fonds het invoeren van een dergelijke, zij het ook zeer kleine, vrije dollarmarkt ongewenst heeft geacht. Niettemin bestaat zij. De zgn. exportdollars „noteren” thans f 7,50 - f 9,—; zij worden blijkens een mededeling van de Regering¹⁾ in hoofdzaak productief aangewend.

Gegeven zijnde, dat de Regering inderdaad gedurende *lange* tijd besprekingen heeft moeten voeren met buitenlandse autoriteiten om het dollarbonusplan in zo volledige mogelijke vorm te kunnen doorvoeren, moet worden betreurd, dat zij in afwachting van het resultaat dezer besprekingen, geen *voorlopige* dollarbonusregeling heeft afgekondigd.

Bij de beoordeling van de dollarbonus moeten twee periodes worden onderscheiden, nl. de weken tussen 6 September en de dag van de devaluatie van de gulden (21 September) enerzijds en de periode daarna anderzijds. Het bijzondere van de korte, eerstgenoemde periode was, dat de dollarbonus toen werd *ingevoerd*, daarna, dat zij werd (en wordt) *gehandhaafd*.

Wat de eerstgenoemde periode betreft, kan worden volstaan met er op te wijzen, dat de bonus hier, enigszins, in een dringende behoefte voorzag, omdat export naar andere landen dan de Verenigde Staten en Canada, „privat-wirtschaftlich” gezien, meer voordeel opleverde. Hoewel men voor deze ongunstige verhouding verschillende redenen kan noemen, zoals grote verkoopmoeilijkheden, soms hoge invoerrechten en een omslachtige (en vaak nadelige) invoerprocedure, moet de onderwaardering van de dollar op de eerste plaats worden gesteld. Zolang voldoende afzet is te vinden in landen, welke valuta niet is ondergewaardeerd of zelfs overgewaardeerd (t.o.v. de gulden), zoals bijv. Indonesië, stagneren de exporten naar de gebieden met ondergewaardeerde valuta's. Wat dit punt aangaat, heeft de recente verhoging van de U.S. en Can. dollarkoersen dus verbetering gebracht.

* * *

Thans overgaande tot de periode *na de pariteitswijziging* van de gulden op 21 September jl., moet allereerst de vraag worden gesteld, waaraan de bonus in wezen zijn attractieve kracht ontleent. Dit is uiteraard eenvoudig te beantwoorden: de vraag naar en het aanbod van dollars zijn bij de koers van f 3,80 niet in evenwicht. Of het hier gaat om dollars met het daaraan verbonden recht te importeren wat men verlangt of om veelgevraagde goederen uit het dollargebied, doet weinig ter zake. De bereidheid van de vragers naar dollars om meer te betalen dan f 3,80 vindt haar oorzaak in het verschil tussen de gefixeerde en de evenwichtskoers van de gulden t.o.v. de dollar. Hieruit volgt, dat de bonus bij een eventueel toenemen van de Nederlandse dollarschaarste pari passu aan stimulerende kracht zou winnen. Maar het offer van het wegvallen van 10 pCt van het bestedingstoezicht zou dan ook groter worden. „Nutzen” en „entgangener Nutzen” zouden dus beide toenemen.

In dit verband is van belang, dat Paul Hoffman op 31 October jl., in zijn bekende rede voor de O.E.E.C., het weinig opwekkende vermoeden heeft geuit van een inderdaad groeiend dollartekort in de eerstkomende jaren. Naar zijn verwachting zal de gehoopte aanwas van de dollarontvangsten der O.E.E.C.-landen de vermindering van de Marshall-hulp niet compenseren. Het gaat t.a.v. de bonus dus allerminst om een ééndagsvlieg, te meer niet, waar

¹⁾ Memorie van Antwoord op Hoofdstuk I van de Rijksbegroting 1950.

men de dollargoederen, gekocht met de vrije dollars, ook naar het buitenland kan verkopen.

De recente verhoging van de dollarkoers heeft het écart tussen officiële en evenwichtskoers verkleind en daardoor ook de winst op de dollarbonus, maar heeft de beloning van de overige 90 pCt aanmerkelijk aantrekkelijker gemaakt²⁾.

Dat de Regering de bonus ondanks de devaluatie heeft gehandhaafd, is nochtans volkomen begrijpelijk, want naast de hogere dollarkoers voor de 90 pCt blijft een *extra* stimulans voor de export naar Noord-Amerika noodzakelijk.

Zolang echter de wisselkoersen van alle voor de wereldhandel enigermate van belang zijnde valuta's niet met hun evenwichtskoersen overeenstemmen, zal het wereldhandelsverkeer blijven laboreren aan wijdverspreide chronische tekorten aan bepaalde valuta's. Men hoede zich voor de illusie, dat de recente golf van devaluaties bovengenoemde gewenste toestand aanzienlijk naderbij zou hebben gebracht. De percentages van de devaluaties, c.q. de beslissingen om niet te devalueren, werden in hoofdzaak bepaald door de pariteitswijziging, die men t.o.v. de dollar noodzakelijk achtte. Waren deze percentages eenmaal bepaald, dan stonden alle andere wisselkoersen tegelijkertijd vast³⁾. Aan de andere kant is er de onderwaardering van de dollar t.o.v. vele valuta's.

Het vergroten van de afzet van een reeds min of meer geïntroduceerd eigen product en het ontginnen van de markt t.b.v. een nieuw product op de Amerikaanse markt zijn beide voorbeelden van wat in de algemene leer der economie wordt behandeld onder het hoofdstuk leer der monopolistische mededinging. Zoals bekend, komen de daar, onder vele voorbehouden, gegeven conclusies o.a. hierop neer, dat, waar de verkopers, op een dergelijke markt bij de kopers een zekere voorkeur voor hun speciale (merk) product hebben weten te vestigen, het uitbreiden of veroveren van een afzet met zeer hoge verkoopkosten gepaard gaat. De situatie is daarbij van die aard, dat de kopers van (merk) product A er slechts door middel van relatief g.o.e. prijsverlagingen van andere verkopers toe te brengen zijn van leverancier te veranderen. Dit is tevens een van de redenen, waarom de prijselasticiteit van de Amerikaanse invoer waarschijnlijk over het algemeen minder dan 1 bedraagt. Wil men dus de Nederlandse uitvoer naar de Verenigde Staten dermate vergroten, dat deze vermeerdering wezenlijk gaat bijdragen tot de oplossing van het Nederlandse dollarprobleem, dan zal de daarbij passende dollarkoers, welke deze uitvoer lonend moet maken en dus in staat moet stellen grote verkoopstimuleringskosten te maken *aanmerkelijk meer dan f 3,80* moeten bedragen. De bedoelde (beperkte) evenwichtskoers ligt mede hierom hoog, omdat de Nederlandse productie niet is ingesteld op rechtstreekse leveranties aan de Verenigde Staten. Verder spelen de Amerikaanse invoerrechten een rol. Hiermede is dan tevens geraakt aan een van de kernproblemen van het totstand brengen van een bilateraal evenwicht met de Verenigde Staten; daar dit buiten het bestek van dit betoog zou voeren, moge dit aspect hier verder blijven rusten. Er volgt echter wel uit, dat bij het streven naar evenwicht in de Nederlandse dollarbalans het accent zal moeten vallen op een vermindering van de invoer uit de Verenigde Staten door het opzetten of uitbreiden van vervangende productie hier te lande of elders.

* *

De opmerking is wel gemaakt, dat de 10 pCt bonus als het ware met de gulden is mee gedevalueerd, omdat de

¹⁾ Althans wat de bestaande export betreft.

²⁾ In de Memorie van Antwoord op hoofdstuk I van de Rijksbegroting 1950 deelt de Regering mede, dat door de Directie van De Nederlandsche Bank, mede gezien de verhouding pond : gulden, een devaluatiepercentage van 24,2 werd voorgestaan. In dat geval zou de dollar f 3,50 (thans f 3,80) en het pond f 9,80 (thans f 10,64) hebben genoteerd.

devaluatie in vele gevallen tot het noteren van lagere dollarprijzen zal leiden, zodat de 10 pCt dus op een lager dollarbedrag betrekking zal hebben dan vóór de devaluatie. Inderdaad kan men bij een veronderstelde daling der dollarprijzen met 20 pCt en eën gelijkblijvende afzet (naar hoeveelheid) de dollarbonus als met 20 pCt gedevalueerd beschouwen. Men heeft in de pers in deze „devaluatie” van de 10 pCt bonus wel aanleiding gezien een verhoging van de bonus te bepleiten, teneinde de aantrekkingskracht er van te handhaven. Het komt echter wenselijk voor weliswaar een verhoging van de bonus te bepleiten, maar op andere gronden en met andere modaliteiten. Immers, de devaluatie heeft niet alleen in staat gesteld tot een verlaging van de dollarprijzen, maar heeft de beloning van de niet vrije 90 pCt van het netto-dollarprovenu aanmerkelijk lonender gemaakt. Het is een misvatting te menen, dat de aantrekkelijkheid van de 10 pCt bonus dezelfde zou moeten blijven, ongeacht welke veranderingen zich voordoen in de afrekening van de resterende 90 pCt. Men dient de *totale* winst op een bepaalde export als maatstaf voor de beloning van die export te nemen.

* *

Theoretisch zou er veel voor te zeggen zijn de huidige regeling van een bonus van 10 pCt van *elke* (netto) ontvangen dollar te vervangen door een stelsel, waarin *alleen het additionele exportprovenu* (bijv. t.o.v. van een nader te kiezen basisperiode) met een bonus zou worden gehonoreerd. Deze zou dan echter niet 10 pCt dienen te bedragen, maar bijv. 35 pCt. Er zijn drie belangrijke overwegingen, welke vóór deze modaliteit zouden pleiten:

1. de Nederlandse Regering zou alleen een deel van haar bestedingstoezicht verliezen, indien en voor zover verschillende exporteurs hun „basisexport” zouden weten te overschrijden;

2. de *bestaande* export naar de Verenigde Staten, waarvan over het algemeen mag worden aangenomen, dat zij min of meer vaste voet op de Amerikaanse markt heeft weten te krijgen, behoeft na de verhoging van de dollarkoers tot f 3,80, geen bijzondere stimulans;

3. hierboven werd reeds in het licht gesteld, dat het introduceren van een nieuw artikel op de Amerikaanse markt of het vergroten van de afzet van een bestaand product, grote moeite, verkoopkosten en risico's vergt. Hier zou een krachtige stimulans zeer zeker op zijn plaats zijn.

De nadelen van het eerst na zeker tijdsverloop ter beschikking komen van de bonus⁴⁾ en het bezwaar van de onoverzichtelijkheid en de administratieve moeilijkheden, die een dergelijk systeem met zich zou brengen, zijn echter eveneens groot. Zij zouden zich evenwel in iets geringere mate voordoen, wanneer vrij grote progressie in het *huidige* bonusstelsel werd opgenomen. De exporteurs zouden dan, evenals thans, *hun 10 pCt direct* ter beschikking gesteld krijgen; nadat vergelijking met de „basisexport” mogelijk zou zijn, zouden zij dan eventueel nog een extra bonus ontvangen. Grondgedachte van deze progressie is, dat uitbreiding van de export *onder toenemende kosten* geschiedt.

Dit zou tevens, naar het wezen, aansluiten bij de denkbeelden van Paul Hoffman, ontvouwd in zijn eerder genoemde vriendelijk-maar-dringende rede voor de O.E.E.C. Hij zag daarin de Marshall-landen voor twee hoofdtaken gesteld, t.w. het in evenwicht brengen van de budgetaire gebieding van de inter-Europese economische integratie. Voor het bereiken van het eerste doel dacht hij met name aan maatregelen op monetair en budgetair gebied (sluitende begrotingen) en aan „the provision of *direct incentives* to private exporters. Practically all Europe's exports are furnished by private exporters. Governments may set targets; they may exhort; but unless

⁴⁾ Na vergelijking met de „basisexport”.

sales in dollar markets bring adequate rewards to sellers, *the great effort* required to enter and to hold these markets will never be made".

* *

Vaak is er op aangedrongen de Nederlandse *driehoeks-handelaren* zo niet voor de gehele bonus dan toch voor een deel daarvan in aanmerking te doen komen. Men ziet hierbij over het hoofd, dat het hier gaat om opbrengsten in dollars van door andere landen geproduceerde goederen. Deze transacties zijn juist doornen in het oog van de betrokken regeringen.

* *

Er is echter wel reden aan te dringen op het toekennen van een bepaalde bonus voor de exporten naar *alle* landen, welke in dollars betalen. De reden voor de bestaande beperking tot de Verenigde Staten en Canada is wellicht de vrees geweest, dat momenteel in dollars betalende landen in Zuid- en Midden-Amerika (Boliya, Venezuela, Cuba e.a.) of elders (Philippijnen) vroeg of laat tot verrekening in een andere valuta zullen overgaan (Peru en Chili zijn hiervan voorbeelden), zodat de desbetreffende Nederlandse exporteurs, na moeizame verovering of uitbreiding van hun markt aldaar, mede calculerende op basis van de winst op de bonus, deze winst plotseling zouden zien wegvallen.

Er is echter niet alleen het feit, dat de dollarpositie van verschillende van deze landen solide is (bijv. van Cuba), maar ook is er de dringende noodzaak om kansen op deze markten niet voorbij te laten gaan; de concurrentie om de dollarmarkten laat dit stellig niet toe. Hoeveel deze bonus zou moeten bedragen, is een kwestie van departementale studie en van overleg met belanghebbenden en adviesinstanties van de Regering. Zij zal vooral niet te klein mogen zijn, want het Amerikaanse product neemt in deze landen een machtige positie in. Verder is ook hier progressie gewenst.

Bovendien zal het exporteurs naar deze landen thans soms gemakkelijker vallen hun goederen eerst aan een eigen kantoor of agent in de Verenigde Staten te verkopen, waarna deze voor de verkoop aan de uiteindelijke importeur zorg draagt. Dan ontvangt de Nederlandse exporteur dus toch de gewenste 10 pCt. Discriminatie, in dit geval tussen dollarexporteurs, brengt altijd ontduikingen met zich, welke meestal even zo vele nadelen voor de gemeenschap betekenen.

* *

Het gehele plan van Minister van den Brink is door verschillende autoriteiten van de E.C.A. met instemming ontvangen. Foster, waarnemend-hoofd van de E.C.A., heeft zelfs als zijn mening te kennen gegeven, dat Nederland met de 10 pCt dollarexportbonus een navolgenswaardig voorbeeld van stimulering van de uitvoer naar het dollargebied heeft gegeven. In zekere zin mag dus van Nederlandse voortvarendheid worden gesproken. Blijkens een mededeling in het weekblad Groothandel⁵⁾ heeft het Nederlandse voorbeeld in Noorwegen navolging gevonden. De modaliteiten zijn daar echter iets anders, nl. enerzijds ruimer, anderzijds enger. Aan fabrikanten, die voor hun uitgevoerde goederen U.S. dollars ontvangen, wordt toegestaan 10 pCt van hun dollarontvangsten te behouden teneinde *fabrieksinstallaties* met dollars te kopen. Exporteurs, die Canadese dollars of Zwitserse francs ontvangen, genieten hetzelfde voorrecht.

In Oostenrijkse ogen moet de Nederlandse dollarbonus wel zeer klein schijnen: sinds 22 November jl. mogen de exporteurs niet minder dan 60 pCt van al hun deviezen-revenuen voor eigen gebruik behouden. Tegelijkertijd is de schilling met ruim 30 pCt t.o.v. de dollar gedevalueerd en tenslotte is een multipel koersstelsel ingevoerd. De „vrije” 60 pCt kunnen de exporteurs desgewenst ook

⁵⁾ Van 15 October, blz. 928.

aan de Nationale Bank afdragen tegen een premiekoers, welke voor de dollar 71 pCt en voor bijv. de gulden 40 pCt boven de basiskoers ligt. De overige 40 pCt moet tegen de basiskoers worden afgerekend.

De Engelse Regering schijnt momenteel een studie te maken van de keuze tussen het toekennen van een dollarbonus en het verlenen van recht op belastingvermindering aan dollarexporteurs.⁶⁾ Dit laatste heeft het voordeel, dat de Regering geen bestedingstoezicht verliest en de traditionele dollarimporteurs daardoor geen (import)vergunningen.

* *

Wanneer men de dollar-arena overziet en rekening houdt met de krijgsplannen tot bevordering van de export naar het dollargebied, die verschillende regeringen ongetwijfeld nog in studie hebben — van Engeland is dit in ieder geval bekend — en in de toekomst nog zullen maken, dan kan het niet anders, of men wordt nog eens herinnerd aan het repeterende karakter van de geschiedenis. Een vergelijking met de intensieve handels- en valuta-oorlogen van de dertiger jaren is gelukkig nog niet op zijn plaats. Men moet overigens geen congruente herhaling verwachten; de omstandigheden zijn belangrijk veranderd. Destijds ging het, gegeven de convertibiliteit der meeste valuta's, veeleer om het verwerven van afzetgebieden in het algemeen; thans zijn de ogen speciaal op het dollargebied gericht, ofschoon ook het vroegere aspect hier en daar (België) reeds belangrijk is en de desbetreffende trend in opwaartse richting wijst.

Het is o.a. de onderlinge handelsnauwer geweest, die een uiteraard geheime conferentie van de O.E.E.C.-landen over de herziening van de muntpariteiten, t.o.v. elkaar en t.o.v. de dollar, eenvoudig niet in de gedachten van bepaalde regeringen heeft doen opkomen. De geschiedenis is bekend en behoeft hier niet te worden herhaald.

Het invoeren van een 10 pCt dollarbonus in Nederland betekent het introduceren van een verkapte zwarte dollarcoers, zowel voor de export als voor de import. Men kan hier van valuta-dumping spreken. Het verlenen van belastingfaciliteiten aan dollarexporteurs komt in wezen op hetzelfde neer. Ook dit stelt de exporteurs in staat hun dollarprijzen te verlagen tot een niveau, dat niet in overeenstemming is met de officiële wisselkoers. Wat de camouflage aangaat, is dit systeem aanmerkelijk verfijnder dan het Nederlandse: a. het berekenen van de premie is ingewikkelder; b. de importeurs blijven de officiële wisselkoers betalen. De zwarte koers is hier dus zeer moeilijk aanwijsbaar. Verder valt te wijzen op de vrije valutamarkten in Frankrijk en Italië, die een taai leven hebben.

Men vraagt zich onder deze omstandigheden met zorg af, welke de betekenis in de toekomst, zal zijn van het stelsel van gefixeerde wisselkoersen op basis van de Bretton Woods Agreements.

Tot een résumé komend, kan het volgende worden gesteld:

1. het tot stand brengen van een bilateraal betalings-evenwicht met de Verenigde Staten is een opgave, die niet alleen in de sfeer van de uitvoer kan worden volbracht. Integendeel, de perspectieven zijn hier niet moedgevend;

2. Zolang de koersen van de valuta's van alle enigermate belangrijke landen niet met elkaar in evenwicht zijn, meer speciaal: zolang bepaalde valuta's t.o.v. de gulden overgewaardeerd zijn en de dollar t.o.v. de gulden ondergewaardeerd is, zal de uitvoer moeilijk in de richting van de „harde valutalanden” te stuwen zijn. Daarom dient de bonus op de *bestaande* export, ondanks de devaluatie, niet verhoogd te worden. Bovendien begint het belang van het bestedingstoezicht zwaarder te wegen naarmate het bonuspercentage groter is. Derhalve is het

⁶⁾ Volgens de laatste berichten is Sir Stafford Cripps voor geen enkele „incentive” voor dollarexporteurs geporteerd.

juist, dat de Regering de dollarexport ook op tal van andere wijzen tracht te bevorderen;

3. aan de modaliteiten van de dollarbonus dient de gedachte ten grondslag te liggen, dat additionele export extra dient te worden beloofd (progressie in verband met hoge verkoopkosten);

4. de krachtsinspanningen van de dollararme landen tot bevordering van de uitvoer naar de Verenigde Staten dreigen het systeem der vaste wisselkoersen van het Internationale Monetaire Fonds te ondermijnen.

Voorburg.

A. W. BASTIAANSE.

EEN DER WEGEN TOT DE ECONOMISCHE EENHEID VAN EUROPA.

Marktregulende organisaties der industrie in een sleutelpositie.

Met recht legde de Europese Assemblee in Straatsburg er de nadruk op, dat er maar één middel is om uit de verarming te komen, nl. het scheppen van een groot inter-Europees afzetgebied. Dat dit wordt bereikt, is inderdaad belangrijker dan alle nog zo fijn uitgestippelde exportprogramma's van de afzonderlijke Europese landen. Immers, een groot binnenlands afzetgebied vormt de eerste voorwaarde, dat de Europese industrie haar kostprijzen kan verlagen en op de wereldmarkten kan concurreren, nog afgezien van het feit, dat een economische federatie van de Europese landen een handelspolitieke eenheid doet ontstaan, met wie het voeren van onderhandelingen de moeite zou lonen. Devaluaties op grote schaal blijken in de regel achteraf een lapmiddel te zijn geweest.

Eigenlijk herhaalde de Europese Assemblee slechts hetgeen de Verenigde Staten van Amerika als conditio sine qua non eisten, toen zij de Marshall-hulp op gang brachten. Maar het was een geluk, dat Straatsburg zijn stem liet horen op hetzelfde moment, dat de heer Hoffman met grote ernst en bijna met verbittering constateerde, dat de O.E.E.S. tot nog toe niet in staat was haar eigenlijke doel, nl. de coördinatie van de economie der afzonderlijke Europese landen, te bereiken.

Er mogen vele redenen zijn, waarom het doel nog niet kon worden bereikt. Interessanter dan elk dezer redenen afzonderlijk is misschien het feit, dat zij gezamenlijk een vicieuze cirkel vormen. Het is nog geen negen jaar geleden, dat het vasteland van Europa van de ene dag op de andere tot één economisch gebied samensmolt. Weliswaar moest dit een slechte zaak dienen, doch desalniettemin bestond het toch met onuitputtelijke mogelijkheden. Essentiële wrijvingen op economisch gebied waren hierbij slechts om politieke en niet om economische redenen waar te nemen. Dit alles was zeker niet alleen het gevolg van de dictatoriale planeconomie, die Europa toen in de greep had, doch geschiedde tot op zekere hoogte ondanks alle centrale reglementering.

Wie deze ontwikkeling van nabij heeft gadeslagen, weet, dat het feit, dat het Europese vasteland toen zijn economische structuur met zo weinig wrijving kon veranderen, er niet in de laatste plaats aan te danken was, dat iedere bedrijfstak was gedwongen zijn marktverhoudingen als het ware zelf te regelen. Hierbij moest zelfs nog de moeilijkheid worden overwonnen de productie van vredesbehoeften op oorlogsbehoeften om te schakelen. Aan de andere kant staat, dat men de wind in de zeilen had doordat de „buyers“-markt in één „sellers“-markt veranderde.

Deze reminiscenties dringen zich onwillekeurig op, wanneer het oog op de berg paperassen valt, die 16 landen

en de O.E.E.S. voor en in en na Parijs hebben opgesteld. De discussies van de economische commissie der Europese Assemblee in Straatsburg werden met bijzondere aandacht, ja bijna met spanning, gevolgd. Deze discussies leidden tot een resolutie, welke preambule op de bijzondere ernst der situatie in West-Europa wijst en waarin de Europese Raad van Ministers wordt verzocht een Europese economische conferentie bijeen te roepen. Deze conferentie zou zich o.a. met de volgende vraagstukken moeten bezighouden:

1. met het vraagstuk der Europese douanetarieven, die tussen de Europese landen zouden moeten gelden;

2. met een vergelijkende studie van de Europese productie, teneinde tevens haar import- en exportbehoeften te coördineren;

3. met de voorbereiding van Europese industriële conferenties, waaraan zowel fabrikanten, werknemers als consumenten zouden moeten deelnemen;

4. met het ontwerp ener Europese conventie ter controle van internationale kartels.

De Europese Assemblee heeft niet al deze resoluties in de voorgestelde vorm aanvaard. Men kan ook in het midden laten, hoe de Europese Raad van Ministers op een en ander zal reageren. Eén ding staat in ieder geval vast: aan deze resoluties kan niet meer voorbij worden gegaan. Het is van vitaal belang voor de Europese economie en speciaal voor de Europese industrie, zo vlug mogelijk zelf het initiatief ter oplossing van de gestelde vraagstukken te nemen.

Het is wel typerend, dat juist de behandeling van het vraagstuk van het oude symbool der verdeeldheid der Europese volkshuishoudingen, nl. het invoerrecht, onder de tafel der Straatsburger Assemblee terecht kwam, ofschoon op dat ogenblik het invoerrecht zijn eigenlijke betekenis nog niet had herkregen. Het invoercontingent had immers zijn functie overgenomen. Gestadig zal het invoerrecht echter zijn oude betekenis herkrijgen. Dat is nu reeds het geval bij alle artikelen, die tussen de Marshall-landen contingentvrij zullen kunnen worden geruild en welke lijst als feestouverture der liberalisering van de West-europese handel wordt gecomposeerd. Tussen haakjes: het pianissimo schijnt in deze ouverture de meest beminde toonsterkte te zijn. Het royaalst worden die goederen op de lijst geplaatst, die men niet zelf vervaardigt of welke concurrentie men niet vreest.

Soms vraagt men zich af, of de grote bezwaren tegen een min of meer radicale wijziging der inter-Europese invoerrechten niet het doel voorbijstreven. Tolmuren plegen dikwijls meer de bescherming van het verworvene dan hetgeen men wil verwerven, te dienen. Een afgesloten rijkdom kan tot een schijnrijkdom worden. De stelling, dat men aan de differentiatie van de welstand der afzonderlijke landen zijn tol moet betalen, is op dit ogenblik in menig opzicht verouderd. In elk geval is het thans actueler van een verschil tussen de armoede der Europese landen dan van een verschil tussen de welstand der Europese landen te spreken.

Veranderingen in het douanetarief waren vroeger het eigenlijke onderwerp van iedere handelspolitieke onderhandeling. Steeds weer moest het evenwicht van de binnenlandse markt opnieuw met ex- en importbelangen in overeenstemming worden gebracht. Het bedrijfsleven van de beide bij het handelsverdrag betrokken landen diende bij de bevoegde autoriteiten de nauwgezet opgemaakte verlanglijsten in. Deze lijsten kwamen dan tijdens de onderhandelingen op de pijnbank en de haring moest voor de stofzuiger, de sigaar voor de lippenstift wijken. Soms — vooral voor onderhandelingen tussen grote industrielanden — kwamen de wederzijdse gedelegeerden van één en dezelfde bedrijfstak tot een bespreking bijeen om het over de invoerrechten van hun artikelen eens te worden of zelfs prijs- en gebiedsafspraken

te maken, waardoor het vraagstuk van het invoerrecht bijna irrelevant werd. Wat de betrokken partijen hadden afgesproken behoeften de handelsdelegaties slechts te legaliseren. Een anders misschien ingewikkeld probleem was daarmee tot zijn werkelijke en tevens eenvoudige proporties teruggebracht.

Zou het niet voor de hand liggen een soortgelijke methode te volgen om binnen afzienbare tijd en zonder al te veel wrijvingen het doel, de Europese economische unie, te bereiken? In de afzonderlijke Europese landen bestaan bij een groot aantal bedrijfstakken meer of minder formele afspraken over de binnenlandse markt. Zulke conventies zouden als het ware geroepen zijn om door contact met hun zusterorganisaties in andere Europese landen een inter-Europese marktregeling zodanig voor te bereiden, dat er in de departementale sfeer nauwelijks iets anders zou overblijven, dan aan het „ja” het „amen” toe te voegen. Overigens ware dit ook de meest doeltreffende en praktische weg. Want slechts op de onderste trap der bedrijfsorganisatie zijn de eigenlijke marktproblemen zichtbaar en alledaags. Ook daar slechts worden de kernvragen van de markt gesteld, die nimmer kunnen worden geabstraheerd en die daarom ook nimmer van de top uit, d.w.z. door toporganisaties, departementen of kamerleden, afdoende kunnen worden beantwoord. Degene, die de vraag der eenheid van de Europese markt stelt, abstraheert slechts de eigenlijke vraag, nl. die der eenheid van elk der honderden of duizenden Europese markten, die iedere bedrijfstak, als het ware dwars door Europa, slechts individueel en steeds verschillend kan en zal beantwoorden. In veel mindere mate rijzen deze vragen als deel van het volkshuishoudelijke vraagstuk verticaal in ieder land. Beelden uit weldra vervlogen tijden, waarin men in Europa slechts nationaal-economisch kon denken, dwingen ons helaas al te vaak tot een denk-noodzaak, die ons onvruchtbaar om onszelf doet draaien en in de cirkel bant, die wij willen doorbreken.

Vergelijkende studies van de Europese productie en van haar ex- en importbehoefte zou men eveneens met succes slechts dan kunnen doorvoeren als het materiaal op de onderste trap der bedrijfsorganisatie wordt verzameld en voorbereid.

Niet alleen, dat de fabrikant over de verhoudingen van productie en markt in zijn bedrijfstak het beste op de hoogte is en dat bestaande conventies uit dagelijkse ervaring en de zakelijke en de personele kant van hun bedrijven het best kunnen beoordelen, zij zullen ook het meest objectieve materiaal weten te verkrijgen. Men weet: wie buiten een bedrijfstak staat en haar van boven moet beoordelen, wordt dikwijls misleid. De industrie produceert niet alleen waren, maar ook cijfers en berichten, die tot verkeerde conclusies aanleiding kunnen geven. Het zou daarom goed zijn en niet eens veel organisatorische moeite kosten om de markt- en productieregelende organisaties van één en dezelfde bedrijfstak van de verschillende Europese landen te stimuleren om het initiatief te nemen teneinde zichzelf als het ware inter-Europees te fotograferen. Men zou elkander daarbij niet veel wijs kunnen maken en men zou daarbij met elkander tot verrassend eenvoudige resultaten komen. Men zou spoedig ontdekken, dat men ook inter-Europees in één en dezelfde bedrijfstak nog meer gemeenschappelijke dan tegenovergestelde belangen heeft. Op inter-Europees plan zou zich slechts herhalen, wat de bedrijfstak op nationaal plan al lang heeft beleefd.

De aanbeveling der Europese Assemblée, Europese industriële conferenties voor te bereiden, verdient daarom bijzondere aandacht. Men zou er echter op moeten aandringen, dat deze aanbeveling niet te algemeen wordt geïnterpreteerd. Het is nl. de vraag, of een groot industrieel congres, waarheen vertegenwoordigers der centrale organisaties der industrie, der top-verbonden, der centrale organisaties van de handel en der verbruik-

kers-coöperaties uit de verschillende Europese landen worden afgevaardigd, het gewenste doel zou bereiken. Op dit ogenblik zou waarschijnlijk zelfs een Europese conferentie van de centrale verbonden der industrie nauwelijks boven gemeenplaatsen uitkomen. Want de centrale organisaties der industrie hebben nog geen homogene structuur. Zij zijn niet alle van beneden naar boven organisch gegroeid en vermogen daarom ook nog niet de belangen der aangesloten bedrijfstakken naar hun juiste proporties te bundelen. Weliswaar was tijdens de oorlog in de meeste Europese landen de industriële bedrijfsorganisatie op eenzelfde leest geschoeid, maar het uniforme organisatieschema zelf, dat hieraan ten grondslag lag, was soms meer de caricatuur dan het voorbeeld van een goede organisatie. De reactie hierop was in de verschillende Europese landen zeer verschillend. Vele der nieuw-ontstane centrale verbonden der industrie moeten hun eigenlijke onderbouw nog vinden.

Waarschijnlijk zullen voorlopig die bedrijfsorganisaties, die de voormalige bedrijfstakken hebben afgelost of zullen aflossen, nog de meest geschikte lichamen zijn, die men inter-Europees zou kunnen coördineren om via deze de onder hen ressorterende marktreguleringe organisaties aan te sporen, de beoogde werkzaamheden op zich te nemen en de hiertoe nodige contacten te zoeken.

Met zulk een aansporing zou men de industrie niet eens uitnodigen onbekend gebied te betreden. Door vele ervaringen, opgedaan met de vorming van Europese en internationale kartels, is het terrein reeds lang verkend. Daarbij is het niet oninteressant, dat tussen de sfeer van internationale onderhandelingen der industrie en die van andere internationale conferenties dikwijls een markant verschil bestaat. De fabrikanten verschijnen slechts in naam als gedelegeerden van hun nationale groep. In werkelijkheid echter speelt hun nationaliteit bij materiële onderhandelingen geen rol. De concurrenten uit verschillende landen coördineren hun belangen in dezelfde stijl als concurrenten uit één en hetzelfde land. Men gaat uit van de naakte belangen, van het bedrijf. Men denkt er nauwelijks aan, dat dit bedrijf ook deel uitmaakt van een nationale volkshuishouding.

Na de oorlog kwamen dergelijke internationale onderhandelingen weliswaar slechts aarzelend op gang. Met de toenemende invloed der Amerikanen in West-Europa werd het een soort mode om de anti-trust- en kartelwetten der Verenigde Staten als economisch evangelie te verkondigen of ten minste als navolgenswaardig voorbeeld aan te halen.

Liberaal en socialistische politici spraken uit tegenovergestelde motieven vaak een soort banvloek over kartels uit.

Men realiseerde zich daarbij niet, dat het kartel in Europa een andere betekenis en ook een andere geschiedenis heeft dan de trust en de „conspiracy” in de Verenigde Staten. Marktregeling was in Europa even onmisbaar als verkeersregeling. Men zag over het hoofd, dat, met het toenemende evenwicht van het Amerikaanse bedrijfsleven, de Sherman-doctrine in Amerika zelf steeds minder populair werd en dat steeds meer bekende Amerikaanse economen vóór de afschaffing van de anti-trust-wetgeving of althans haar radicale hervorming pleiten.

In de naar Europa overgewaaid anti-trustsfeer werd ook dikwijls het I.T.O.-handvest onjuist geïnterpreteerd. De hoofdstukken V en VI van het Handvest, die zich met trust- en kartelvraagstukken bezighouden, schenen meer tot enthousiasme op te wekken dan tot een grondig lezen. Zelfs de departementen van bepaalde Westeuropese landen zijn onder de invloed van deze sfeer geraakt en peinzden er over, hoe zij de eigen kartelwetgeving sterker aan het Amerikaanse voorbeeld kunnen aanpassen. In West-Duitsland zijn tot op heden marktreguleringe afspraken van welke aard dan ook zelfs nog de jure verboden.

Desalniettemin heeft de kartelvijandige sfeer niet

kunnen beletten, dat het aantal nationale en internationale kartelafspraken in feite toch steeds groeide. De moderne industrie kan gezonde regelingen van markt en productie nu eenmaal niet missen. De Europese industrie kan dit het allerminst. Haar kapitaalarmoede noodzaakt er toe foutieve investeringen te vermijden, oneerlijke concurrentie en prijsknoeiërij te voorkomen en de bedrijfsresultaten door rationalisatie en normalisatie te verbeteren.

De industrie wist, dat deze werkzaamheden niet slechts haar eigen belangen dienden, maar dat daarbij juist ook de volkshuishouding was gebaat. Marktregeling en productieregeling behoeven ook de liberalisering van de handel niet in de weg te staan. Tegen misbruik der economische macht waakt het karteltoezicht en dit misbruik is veel zeldzamer dan men over het algemeen denkt. De typische monopolist is de uitzondering. Een kartel, dat monopolie-aspiraties heeft, zou ook zonder karteltoezicht spoedig ten dode zijn opgeschreven.

De kartelvijandige sfeer heeft echter teveeg gebracht, dat het de gewoonte werd markt- en productieregelende onderhandelingen zowel op nationaal als op internationaal plan meer en meer fluisterend te voeren. Iedere publiciteit werd angstig vermeden. Vele industriëlen hadden schijnbaar het gevoel iets te doen, wat het daglicht niet mocht zien. Zij lieten zich door de kartelvijandige sfeer als het ware biologeren en deden tot op heden maar weinig om deze anti-karteldemagogie tegen te gaan. Hierdoor maakten zij het kwaad nog erger. Men weet: wat aan de ene kant met luider stem wordt verkondigd en aan de andere kant stilzwijgend wordt geslikt, wordt opinio communis, ook al is het je reinste onzin.

Zodoende heeft het voorstel der Europese Assemblee, een Europese conventie ter contrôle van internationale kartels te scheppen, twee aspecten. Op zichzelf is de idee, de in de meeste Europese landen sinds lange tijd bestaande kartelwetten inter-Europees te coördineren, gezond. In de kartelvijandige sfeer van thans zou uit deze gedachte echter ook een club van Europese Shermans te voorschijn kunnen komen.

Met het oog op de grote betekenis, die juist aan de onderste trap van de industriële organisatie bij de coördinatie der Europese productie en markten moet worden toegekend, zou het nuttig zijn alles in het werk te stellen om te voorkomen, dat de gedachte van de Europese Assemblee om een Europese conventie ter contrôle van kartels te scheppen, slechts met een negatief doel wordt geïnterpreteerd. Veeleer moet men pogen aan deze gedachte een positieve zin te geven. Een wijs beleid op het gebied der kartelwetgeving zou het vormen van gezonde markt- en productieregelende organisaties kunnen stimuleren door deze organisaties tot vergaande publiciteit te noodzaken en de uitwisseling van waardevolle ervaringen mogelijk te maken.

Bij dit alles moge men nog één ding niet vergeten: in Oost-Europa zijn gigantische trusts gevormd; welke met één pennestreek op de binnenlandse markt kunnen verhalen, hetgeen op de buitenlandse markt wordt verloren. Deze trusts vormen een dumpinggevaar, dat niet ernstig genoeg kan worden opgevat. De ondervinding heeft geleerd, dat het mogelijk is, met deze trusts tot prijsafspraken op de wereldmarkten te komen. Daar, waar dit geschiedde, is het dumpinggevaar bezworen. Daar, waar dit geschiedt, lopen ook de laatste draden van een goede verstandhouding tussen West- en Oost-Europa. De knooppunten van zulke draden in West-Europa zijn wederom marktregelende organisaties. Zij vormen in deze gespleten wereld bijna de laatste getuigenis, dat Europa één werelddeel is.

's-Gravenhage.

H. D. SALINGER.

BELEGGINGEN DER NEDERLANDSE LEVENSVZERKERINGMAATSCHAPPIJEN IN 1948.

In het volgende¹⁾ zal worden onderzocht, welke invloed de zeer grote stroom van besparingen, die het levensverzekeringsbedrijf toevloet, heeft gehad op het balansbeeld en de beleggingen van de Nederlandse maatschappijen²⁾.

De tabellen 1 en 2 geven daartoe allereerst een overzicht van de actief- en de passiefzijde van de gecombineerde balansen van 61 maatschappijen; terwijl in tabel 3 de mutaties in de belangrijkste debetposten zijn aangegeven:

TABEL 1.

	<i>Balansactiva.</i>			
	ult. 1945	1946	1947	1948
	(in mln guldens)			
Obligo op aandelen	10,4	10,5	10,5	10,8
Vaste eigendommen	143,2	145,1	156,4	170,3
Hypotheeken	249,3	255,3	263,3	304,6
Effecten	743,0	1.164,0	1.180,7	699,1
Leningen op schuldbekentenis	513,4	467,4	543,9	659,7
Polisbeleningen	30,6	29,3	34,5	44,5
Andere beleggingen	578,4	376,6	489,2	967,5
Andere activa	240,7	220,7	198,4	201,2
	2.508,9	2.668,9	2.876,9	3.057,7

TABEL 2.

	<i>Balanspassiva.</i>			
	ult. 1945	1946	1947	1948
	(in mln guldens)			
Geplaatst kapitaal e.d.	31,6	31,9	32,9	33,7
Extra reserve	73,5	72,3	79,0	88,9
Premiereserve e/r	2.236,3	2.379,9	2.584,6	2.779,9
Andere passiva	167,5	184,8	180,4	155,2
	2.508,9	2.668,9	2.876,9	3.057,7

TABEL 3.

	<i>Mutatiestaat balansactiva.</i>		
	1946	1947	1948
	(in mln guldens)		
Vaste eigendommen	+ 1,9	+ 11,3	+ 13,9
Hypotheeken	+ 6,0	+ 8,0	+ 41,3
Effecten	+ 421,0	+ 16,7	- 481,6
Leningen op schuldbekentenis	- 46,0	+ 76,5	+ 115,8
Polisbeleningen	- 1,3	+ 5,2	+ 10,0
Andere beleggingen	- 201,8	+ 112,6	+ 478,3
Andere activa	- 19,9	- 22,3	+ 3,1
	+ 159,9	+ 208,0	+ 180,8

Premiereserve, extra reserves, geplaatst kapitaal e.d.

De toevoeging van de spaarquote in de ontvangen premies en de benodigde rente aan de premiereserve deed de laatste in 1948 met ruim f 195 mln toenemen. Het feit, dat een aanzienlijk deel van de ontvangen premies (ruim $\frac{1}{4}$ deel) in de vorm van koopsommen werd voldaan, heeft hiertoe in belangrijke mate bijgedragen, omdat dan de maatschappij nl. reeds bij het sluiten der verzekering het gehele spaarbestanddeel ontvangt en onmiddellijk reserveert.

Het ontvangen van termijnpremies doet de premiereserve slechts zeer geleidelijk toenemen, aangezien dan het spaarbestanddeel eerst in de loop der jaren wordt opgebouwd.

Wat de extra reserves betreft, hieraan werd weliswaar uit de winst van 1948 bijna f 13 mln gedoteerd, maar de talrijke afboekingen (bijv. overboeking naar de premiereserve, afboeking koersverlies op effecten, afschrijving op vaste eigendommen e.d.), maakten dat de toeneming per saldo niet groter dan f 11 mln was.

Tenslotte nam het geplaatste en gestorte kapitaal in 1948 nog met f 0,5 mln toe.

¹⁾ Zie ook: „Het bedrijf der Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen in 1948” in „E.-S.B.” van 7 December 1949.

²⁾ In „Statistische en Economische Onderzoekingen” van September 1948 (blz. 91-93) werd berekend, dat per ultimo 1947 de levensverzekeringmaatschappijen ca 21 pCt van de beleggingen der institutionele beleggers in Nederland administreerden.

Tezamen voor een zeer aanzienlijk bedrag dus moest in 1948 een passende belegging worden gezocht, en wel, nadat met de mutaties in de minder relevante activa en passiva is rekening gehouden, voor ca f 180 mln. Tabel 3 geeft aan, welke veranderingen deze belegging in het balansbeeld heeft gebracht.

Alvorens over te gaan tot een bespreking van de afzonderlijke groepen beleggingen, volgt hier nog een tabel, waarin opbrengst en rendement van de beleggingen zijn vermeld.

TABEL 4.

	Opbrengst. (in mln guldens)				Rendement. (in pCt)			
	1945	1946	1947	1948	1945	1946	1947	1948
Vaste eigendommen	8,0	6,9	7,5	8,0	5,64	4,83	4,97	4,92
Hypotheke	10,3	10,1	10,2	10,7	3,98	3,94	3,92	3,88
Effecten	25,4	35,4	37,0	28,0	3,43	3,43	3,22	3,31
Leningen op schuldbekentenis	17,1	17,3	16,5	20,5	3,51	3,47	3,44	3,33
Polisbelening	1,7	1,4	1,5	1,9	5,13	5,06	5,19	5,01
Andere beleggingen (incl. saldi bij bankiers)	13,1	12,0	15,9	27,1	2,17	2,46	2,77	3,05
Totaal	75,6	83,1	88,6	96,3	3,34	3,40	3,36	3,40

Vaste eigendommen.

De balanswaarde nam in 1948 toe door aankoop, nieuwbouw en bijboeking, tezamen voor een bedrag van f 17,7 mln. De afschrijvingen bedroegen f 3,2 mln, terwijl voor f 1,3 mln aan vaste eigendommen werd verkocht.

Het rendement op het bezit aan onroerende goederen lijkt met een percentage van 4,92 zeer gunstig. Prof. Dr C. Campagne heeft echter in een artikel in het gedenkboek der Verzekeringkamer³⁾ duidelijk gemaakt, dat dit percentage slechts zeer betrekkelijke waarde heeft. Het is nl. berekend over de gemiddelde boekwaarde, welke is ontstaan door de indertijd bestede aankoopsom te verminderen met over het algemeen zeer ruime afschrijvingen. Bovendien wordt het nog beïnvloed door de aangenomen huren voor percelen in eigen gebruik. Om een netto rendementspercentage te verkrijgen moet derhalve bovengenoemd bruto percentage met een zeker bedrag worden verminderd.

De ontwikkeling der huren was als volgt:

	1945	1946	1947	1948
	(in mln guldens)			
Bruto huren	11,9	11,5	12,1	13,5
Exploitatiekosten	4,0	5,0	5,1	5,6
Nettohuren	7,9	6,5	7,1	8,0
Exploitatiekosten in pCt van de bruto huren	34	44	42	41

De exploitatiekosten eisen na de oorlog een belangrijk deel van de bruto huuropbrengst op, wat niet te verwonderen valt, omdat de onderhoudskosten sterk zijn gestegen, terwijl de huren op het peil van Mei 1940 werden gehandhaafd. Verder wordt de laatste jaren nog veel uitgesteld onderhoud „ingehaald”.

Hypotheke.

Het bedrag aan hypotheke¹ is in de oorlog tengevolge van de grote liquiditeit der credietnemers en een verbod voor het levensverzekeringsbedrijf om nieuwe hypotheke af te sluiten sterk afgenomen. In 1948 is eigenlijk voor het eerst na vele jaren weer een belangrijk bedrag aan de belegging in hypothecaire leningen toegevoegd, nl. ruim f 40 mln. Als oorzaak kan vooral worden gewezen op de in 1948 sterk toegenomen omvang van de nieuwbouw door particulieren. Bovendien hebben velen zich de voor het betalen van de vermogensheffingen benodigde gelden verschaft door hun eigendommen met hypotheke te bezwaren.

³⁾ Prof. Dr C. Campagne: „Het rendement van beleggingen van het levensverzekeringbedrijf” in het Gedenkboek Verzekeringkamer 1923-1948, blz. 241-290.

Toch moeten de hypotheke, die vóór de oorlog 30 à 40 pCt van de totale beleggingen uitmaakten, thans nog met een veel bescheidener plaats genoegen nemen, nl. slechts 10 pCt van het totaal.

Inmiddels blijven de levensverzekeringmaatschappijen belangrijke geldverschaffers op de markt voor hypothecaire crediet, hetgeen uit tabel 5 moge blijken. Daarin zijn vermeld de uitstaande hypothecaire leningen van het levensverzekeringsbedrijf en ter vergelijking de overeenkomstige cijfers van de 33 hypotheekbanken, werkzaam in Nederland.

TABEL 5.

	1945	1946	1947	1948
	(in mln guldens)			
Levensverzekeringmaatschappijen	249	255	263	305
Hypotheekbanken	515	526	532	554

De levensverzekeringmaatschappijen weten zich dus een steeds grotere plaats op de hypotheekmarkt te verschaffen, en wel in vele gevallen ten koste van het hypotheekbankbedrijf. Bovendien moet er nog rekening mee worden gehouden, dat twee hypotheekbanken sinds een tiental jaren als dochtermaatschappijen van levensverzekeringsondernemingen kunnen worden beschouwd. Deze twee banken administreerden op ultimo 1947 en ultimo 1948 resp. f 48 en f 55 mln aan hypotheke.

Effecten.

Om een globaal inzicht te geven in de samenstelling der effectenportefeuille zijn in de volgende tabel enige gegevens hieromtrent verzameld.

TABEL 6.

	1945	1946	1947	1948
	(in mln guldens)			
Aandelen Nederland				
Bank- en credietinstellingen	20,2	29,0	35,0	37,2
Industriële ondernemingen	8,9	10,1	32,1	42,3
Handels- en cultuurondernemingen	6,9	5,4	6,7	7,5
Scheepvaart	2,1	2,0	2,8	3,0
Diversen	9,0	9,1	10,5	10,4
Aandelen buitenland				
Industriële ondernemingen	6,2	7,5	5,7	4,9
Spoor- en tramwegen	2,1	2,5	2,3	2,1
Diversen	3,1	4,6	4,0	3,7
Obligaties Nederland				
Staatsleningen	504,2	926,3	911,7	407,0
Provinciën en Gemeenten	60,7	57,4	37,3	27,7
Bank- en credietinstellingen	2,7	2,6	2,4	3,3
Hypotheekbanken	16,1	9,5	9,8	10,6
Industriële ondernemingen	3,9	3,7	13,8	35,6
Handels- en cultuurondernemingen	5,1	4,0	11,4	9,1
Diversen	4,3	3,5	10,4	11,3
Obligaties buitenland				
Staatsleningen	56,3	52,7	53,3	46,4
Provinciën en Gemeenten	9,7	10,7	10,7	11,9
Bank- en credietinstellingen	3,1	3,0	2,9	2,7
Hypotheekbanken	6,3	7,1	7,5	7,3
Industriële ondernemingen	5,8	8,0	9,0	8,7
Spoor- en tramwegen	9,0	7,8	6,2	4,3
Diversen	1,3	1,3	1,4	2,1

Zeer opvallend zijn wel de mutaties in Nederlandse staatsleningen in 1946 en 1948.

Moet de toeneming in 1946 vnl. worden toegeschreven aan inschrijvingen in het Grootboek 1946, de grote afneming in 1948 is een gevolg van de formele overbrenging van bepaalde categorieën staatsschuld naar de rubriek andere beleggingen, op aanwijzing van de Verzekeringkamer. Verder valt een aanzienlijke vermindering in het bezit aan obligaties van Nederlandse provincies, gemeenten e.d. te constateren. Waarschijnlijk is dit een weerspiegeling van de geringe geneigdheid van het levensverzekeringsbedrijf om aan conversies mee te werken, omdat de vrijkomende gelden op meer aantrekkelijke wijze konden worden belegd.

Tenslotte is er een belangrijke toeneming te constateren in het bezit aan aandelen en aan obligaties van het Nederlandse bedrijfsleven. Zo nam bijv. het bezit aan aandelen van de Nederlandse industrie de laatste twee

jaren met ruim f 30 mln toe, terwijl de toeneming bij de industriële + diverse obligaties (in de groep diversen klasseren sommige maatschappijen effecten van de petroleumindustrie) bijna f 40 mln bedroeg. Het levensverzekeringsbedrijf blijkt voor grote bedragen op enkele belangrijke emissies van grote industriële concerns te hebben ingeschreven. Het rendement, dat in 1948 met de effectenbelegging werd behaald, is door bovengenoemde overboeking niet vergelijkbaar met dat van 1947. Wel kan worden geconstateerd, dat het rendement in de groep effecten (tenslotte toch nog voor bijna 60 pCt uit staatsleningen bestaande) enigszins is verbeterd.

Overigens zijn ook deze rendementcijfers weer bruto en er zou om netto-rendementcijfers te verkrijgen weer een correctie moeten worden aangebracht. Het zijn de winsten en verliezen op de portefeuille, die in dit verband van betekenis zijn. In onderstaande tabel zijn hierover gegevens verzameld.

TABEL 7.

Winst en verlies op de effectenportefeuille.

	1945	1946	1947	1948
	(In mln guldens)			
Koersverschil	+ 0,4	- 1,6	+ 1,2	-12,7
Winst bij uitloting en verkoop	+ 1,1	+ 2,8	+ 1,3	+ 0,3
	+ 1,5	+ 1,2	+ 2,5	-12,4

Er blijkt dus in 1948 een zeer aanzienlijk koersverlies te zijn geleden. Voor bijna f 11 mln is dit echter een gevolg van het verlies op Franse effecten bij één maatschappij, welk verlies werd veroorzaakt door de devaluatie van de Franse franc in 1948. Door een zorgvuldig handhaven van het „valuta-evenwicht” leed deze maatschappij hierdoor echter geen direct nadeel, daar de premiereserve nu met een overeenkomstig bedrag daalde.

Leningen op schuldbekentenis.

Deze beleggingsvorm was vroeger bijna geheel op de lagere publiekrechtelijke lichamen gericht. Ook voor 1948 kan nog een deel van de toeneming worden verklaard uit geldleningen aan provincies, gemeenten, waterschappen e.d. De levensverzekeringmaatschappijen prefereren blijkbaar deze credietvorm boven de gemeente-obligatie e.d. Na de oorlog is echter ook de lening op schuldbekentenis aan het bedrijfsleven geïntroduceerd. Hierover kunnen de volgende gegevens worden verschaft.

TABEL 8.

	1947	1948
Verstrekt aan:	(in mln guldens)	
Bank- en credietinstellingen (o.a. Hyp.b.)	32,4	47,4
Industrie, handel en mijnbouw	15,2	60,6
Openbare nutsbedrijven	4,7	7,3
Woningbouw	4,5	9,0
Diversen	2,5	3,1
	59,3	127,4

Vrij omvangrijke bedragen zijn dus in de richting van de industrie gevloeid. Dit kan mede in verband worden gebracht, enerzijds met de moeilijkheid voor het levensverzekeringsbedrijf om behoorlijke belegging van aan haar toevertrouwde gelden in de sfeer van het leenkapitaal te vinden, anderzijds met de moeilijkheid voor het bedrijfsleven om met een emissie ter kapitaalmarkt te komen.

Polisbeleningen.

De post polisbelening vormt voor de maatschappij een aantrekkelijke belegging, daar ze een hoog rendement geeft, en in het geheel geen risico's meebrengt. Zij heeft echter ook een nadelige kant, omdat in zeer veel gevallen polisbelening uiteindelijk tot afkoop leidt.

Andere beleggingen.

Deze post bestaat vnl. uit diverse soorten staatsschuld, nl. voor de jaren 1945, 1946, 1947 en 1948, voor resp. 94, 94, 93 en 95 pCt. Voorts uit diverse bedragen, welke soms om

technisch-formele redenen niet in één der vorige categorieën, waar ze naar hun aard thuis behoorden, waren onder te brengen.

Conclusies.

Wanneer wij het geheel der beleggingen nog eens overzien, en tevens een indruk willen verkrijgen, welk deel ervan nu tot de sfeer van het Nederlandse overheidscrediet moet worden gerekend, dan kunnen wij de volgende globale opstelling maken.

TABEL 9.

	1947		1948	
	Overheid	Niet Overheid	Overheid	Niet Overheid
	(in mln guldens)			
Vaste eigendommen		156		170
Hypotheken		263		305
Effecten	945	236	435	264
Leningen op schuldbekentenis	484	59	533	127
Polisbelening		35		45
Andere beleggingen				
	455	34	920	47
	1.384	783	1.888	958

Hieruit blijkt dus, dat, hoewel in absolute cijfers de beleggingen in de overheids sfeer nagenoeg onveranderd bleven, de relatieve betekenis van het overheidscrediet voor het levensverzekeringsbedrijf verminderde van 71 pCt van de totale beleggingen in 1947 tot 66 pCt in 1948. Ter vergelijking vermelden wij nog het percentage van 1938, dat ruim 30 bedroeg.

Bijna het gehele bedrag, waarvoor in 1948 een belegging moest worden gezocht, blijkt dus buiten de overheids sfeer een bestemming te hebben gevonden, hetgeen een verheugend verschijnsel is in verband met de nijpende problemen der woningbouw- en industrie financiering. Naar schatting is f 75 mln ten goede gekomen aan de financiering van de woningvoorraad (o.a. door uitbreiding bezit aan vaste eigendommen en toeneming hypothe-caire leningen) en f 90 mln aan het bedrijfsleven, o.a. in de vorm van aandelen, obligaties en onderhandse leningen.

Rotterdam.

L. VAN ZWOL.

RECENTE ONTWIKKELING VAN DE HANDELSPOLITIEK DER VERENIGDE STATEN.

II¹⁾.*De vooruitzichten der handelspolitiek.*

Tarieven zijn in de Amerikaanse geschiedenis steeds een politieke kwestie van de eerste orde geweest. Men kan de Amerikaanse geschiedenis in zekere zin lezen als een tarievensgeschiedenis. De houding met betrekking tot de mate van bescherming van industrie en later landbouw bekleedde steeds een vooraanstaande plaats in de (in de Verenigde Staten elk jaar opnieuw vastgestelde) programma's van de Republikeinse en Democratische partij. Zoals in vele opkomende landen, hadden de eerste tariefwetten van de Verenigde Staten een sterk fiscaal karakter, ook al constateert een autoriteit als Taussig, dat de tariefwet van 1789 (de eerste „protective in intensions and spirit” was. Bij die wet begon reeds de bescherming van de Amerikaanse scheepvaart: goederen verschermd met Amerikaanse schepen genoten een korting van 10 pCt op het invoerrecht. In 1815, na de vrede met Engeland, stelde President Madison het eerste bewust protectionistische tarief voor, hetwelk door het Congres werd aangenomen. Tot de eerste wereldoorlog brachten de verschillende tariefwetten algemene verhogingen of algemene verlagin-

¹⁾ Het eerste gedeelte van dit artikel is gepubliceerd in „E.-S.B.” van 30 November 1949.

gen, naar gelang de partij, welke aan het bewind was, en soms als reactie op de toestand van de Schatkist. Na de eerste wereldoorlog luidde de wet van 1922, aan het begin van een Republikeins régime, dat dertien jaar zou duren, een periode van scherp protectionisme in. In 1928 zeide de Republikeinse partij in haar programma: „We reaffirm our belief in the protective tariff as a fundamental and essential principle of the economic life of this nation”. Het merkwaardige is echter, dat de algemene tariefverhoging, welke plaatsvond bij de Hawley-Smoot wet van 1930, niet het gevolg was van een grote druk in die richting uit kringen van het bedrijfsleven. President Hoover had dan ook in 1928, dus vóór de aanvang van de depressie, het Congres slechts om een „limited revision” van de tariefwet van 1922 gevraagd. Het feit, dat overeenkomstig de algemene Amerikaanse wetgevende procedure de behandeling van de wet grotendeels in verschillende commissies van het Congres plaatsvond, gekoppeld aan het systeem van „log-rolling”, leidde tot de aanzienlijke verhogingen, welke de Hawley-Smoot Act haar scherp protectionistisch karakter gaven. „Log-rolling” is de benaming voor de procedure, waarbij het ene Parlementslid het andere belooft een voorstel van de laatste te steunen in ruil voor steun op een ander punt van de laatste aan de eerste. Het is duidelijk, dat bij een onderwerp als invoerrechten dit stelsel gemakkelijk tot funeste resultaten voor het buitenland kan leiden: ieder Congreslid wil gaarne iets doen voor industrie of landbouw in zijn district (de Verenigde Staten hebben immers een districtenstelsel voor de verkiezing van Congresleden).

Het is de verdienste van President Roosevelt en Minister Cordell Hull geweest de noodzaak van overdracht van een deel der bevoegdheden op invoerrechtsgebied aan de uitvoerende macht te hebben ingezien. De Reciprocal Trade Agreements Act van 1934 was overigens niet de eerste wet, die de Administratie enige vrijheid tot het veranderen van invoerrechten buiten het Congres om liet. De tariefwet van 1890 gaf de President de bevoegdheid bepaalde producten van de „vrije lijst” met een invoerrecht te belasten, tenzij via onderhandelingen andere landen tegenconcessies zouden doen. De wet van 1897 bevatte voor het eerst de bevoegdheid om niet alleen rechten op „vrije” artikelen in te stellen, doch ook de rechten op bepaalde producten in ruil voor concessies van andere landen te verlagen. Het is o.a. met Nederland, dat op basis van deze wet in 1907 een beperkte handelsovereenkomst tot stand kwam.

Vraagt men, of er iets veranderd is in de houding van de Administratie, publieke opinie en Congres, welke destijds culmineerde in de Hawley-Smoot Act van 1930, dan is het antwoord een stellig ja.

Dat de huidige Democratische Administratie de Reciprocal Trade Agreements Act als een der steunpilaren van de buitenlandse politiek beschouwt, is overbekend. Dat zij bovendien gelooft in de verplichting van de Verenigde Staten als crediteurnatie geen hoog invoerrechtentarief te hebben, is duidelijk vastgelegd in het Protocol, gepubliceerd na de Brits-Amerikaans-Canadese besprekingen van September jl.:

„As to tariff rates, it was noted that high tariffs were clearly inconsistent with the position of creditor countries. There had already been significant and substantial reductions in U.S. tariffs during the last fifteen years. The policy of the United States Government was to seek further negotiation of trade agreements through which additional reductions might be made, within the framework of the Reciprocal Trade Agreements Act”.

Ook in het bedrijfsleven (voor dit onderwerp het belangrijkste segment van de publieke opinie) heeft sinds 1930 een duidelijke kentering plaatsgevonden. Hoewel de National Association of Manufacturers, de voornaamste en zeer invloedrijke fabrikantenvereniging, zich dit jaar evenals bij vorige verlengingen ervan heeft onthouden

haar standpunt met betrekking tot de Reciprocal Trade Agreements Act kenbaar te maken, heeft zij in Juli jl. onder de veelzeggende titel: „The Foreign Trade Gap” een rapport gepubliceerd, waarin een hoog niveau van invoeren als enige permanente oplossing van het overschot op de handelsbalans wordt ingesteld. Aan de andere kant kan men bij individuele fabrikanten vaak de mening aantreffen: „Toeneming van invoeren? Best, doch niet in producten van mijn branche”. Men kan moeilijk verwijten maken over een dusdanig standpunt van de individu, die voor zijn bestaan vecht, een standpunt, dat men in andere landen in soortgelijke situaties evenzeer aantreft. Overigens is de pressie van exportbedrijven, welke voorstander zijn van het handelsovereenkomstenprogramma als middel tot verlaging van invoerrechten in andere landen, betrekkelijk gering, of althans in het niet vallend vergeleken met die van de om protectie van de Amerikaanse markt roepende tegenstanders. Dit wordt verklaard door de afnemende omvang van en slechtere vooruitzichten voor de uitvoer van vele Amerikaanse producten als gevolg van deviezen- en andere restricties, welke niet voor onderhandeling via de Trade Agreements Act in aanmerking komen. Toch is het tekenend, dat een der felste tegenstanders van de Reciprocal Trade Agreements Act, nl. de National Association of Wool Manufacturers, in haar verklaring tijdens de laatste hearings moest toegeven „there should . . . be machinery for adjusting our tariff rates, and a full Congressional debate such as occurred in 1929 and 1930 does not appear a very satisfactory method”.

Dit brengt ons tot de situatie in het Congres. Ook daar bleek tijdens het jongste debat duidelijk, dat zelfs de meeste tegenstanders geen terugkeer wensen tot het systeem van „log-rolling”. De Republikeinse partij heeft evenals met betrekking tot andere onderwerpen van buitenlandse politiek ook inzake het handelsovereenkomstenprogramma een opvallende verandering vergeleken met twintig jaar geleden ondergaan. Men stelle tegenover elkaar de phrase uit het Republikeinse partijprogramma van 1928, hierboven aangehaald, die uit het Republikeinse programma van 1936: „We will repeal the present reciprocal trade agreement law. It is futile and dangerous. Its effects on agriculture and industry have been destructive”, en de volgende uit dat van 1948: „At all times safeguarding our own industry and agriculture, and under efficient administrative procedures for the legitimate consideration of domestic needs, we shall support the system of reciprocal trade and encourage international commerce”. De reserve met betrekking tot „safeguarding our own industry” is voor een partij, die zoveel industrieën onder haar leden en steunpilaren telt, verklaarbaar en onontkomelijk.

Voor zover in kringen van de Administratie iets van een protectionistische tendentie te bespeuren valt, is het op landbouwgebied. Voor enkele landbouwproducten (o.a. katoen, sommige soorten tabak, boter) bestaan nog steeds invoerquota. Overigens kan men constateren, dat ook in landbouwkringen het handelsovereenkomstenprogramma overwegend bijval vindt, gezien de afhankelijkheid van de Amerikaanse landbouw van export.

Verder nog het volgende: een der fundamentele principes, dat ook aan de Amerikaanse tariefwetgeving ten grondslag ligt, is dat van de overbrugging der productiekostenverschillen (in het bijzonder de loondifferentie) met het buitenland. Zo machtigt sectie 336 van de tariefwet, de zgn. „flexible tariff provision”, de President op advies van de Tariff Commission tarieven met hoogstens 50 pCt te verhogen (of te verlagen) „if . . . duties . . . do not equalize the differences in the costs of production of the domestic article and the like or similar foreign article when produced in the principal competing country”. De preambule van de tariefwet luidt: „an act to provide revenue, to regulate commerce with foreign countries, to

encourage the industries of the United States, to protect American labor, and for other purposes".

Het merkwaardige is nu, dat de statistieken uitwijzen, dat de meest beschermde industrieën niet die zijn, welke de hoogste lonen betalen. Hieronder worden vergeleken de lonen van „beschermde” industrieën met die van typisch „binnenlandse” (niet aan concurrentie van het buitenland onderworpen) bedrijfstakken en met industrieën, waarvoor export een zeker belang vormt.

	Gemiddeld weekloon (in dollars)	
	1939	Oct. 1948
„Beschermde industrieën”:		
kleden en tapijten	23,25	60,08
aardewerk	22,74	51,33
zijden en kunstzijden goederen	15,78	49,13
katoenproducten	14,26	41,60
„Binnenlandse” bedrijfstakken:		
drukkerijen, uitgeverijen, pers	37,58	75,47
bussen en trams	33,13	63,40
bouwnijverheid	30,34	71,79
verf- en schoonmaakbedrijven	19,96	39,41
„Export”-industrieën:		
rubber binnen- en buitenbanden	33,36	64,82
automobielen	32,90	64,87
gereedschapswerktuigen	32,25	63,31
landbouwwerktuigen	26,46	61,45

Bron: Senate Finance Committee hearings on extension Reciprocal Trade Agreements Act. Public Affairs Pamphlet no. 99. Statistical Abstract of the United States.

Dit soort cijfers doet velen langzamerhand de primitiviteit inzien van de argumenten van hen, die beveren, dat zonder beschermende tarieven de huidige Amerikaanse levensstandaard niet zou kunnen worden gehandhaafd.

Overigens heeft de Administratie steeds het standpunt ingenomen, dat het niet de bedoeling is binnenlandse bedrijven op te offeren. Het historische briefje van President Roosevelt dd. 15 Juni 1934 aan de Californische Afgevaardigde Buck zij hier aangehaald:

„I am somewhat surprised and a little amused at the fears you say have been aroused in California because of the enactment and possible administration of the Reciprocal Trade Agreements Act. Certainly it is not the purpose of the administration to sacrifice the farmers and fruit growers of California in the pursuit of the will-o'-the-wisp of foreign markets, as published reports would make believe. I trust that no Californian will have any concern or fear that anything damaging to the fruit growers of that State or of any other State will result from this legislation”.

Toen bij de verlenging van de Reciprocal Trade Agreements Act in 1945 de bevoegdheid om tarieven te verlagen werd uitgebreid doordat het maximum van 50 pCt mocht betrekking hebben op rechten per 1 Januari 1945 (zodat op per die datum met 50 pCt verminderde rechten een totale verlaging van 75 pCt kon plaatsvinden) heeft President Truman verklaard:

„I have had drawn to my attention statements to the effect that this increased authority might be used in such a way as to endanger or trade out segments of the American industry, American agriculture, or American labor. No such action was taken under President Roosevelt and Cordell Hull, and no such action will take place under my Presidency”.

Inzake het ITO-Handvest is de situatie als volgt. Het ontwerp van Havana werd met een Presidentiële boodschap in Mei jl. aan het Congres voorgelegd. Sindsdien heeft het zonder behandeling te worden bij het Senate Foreign Relations Committee gelegen, o.a. als gevolg van de overvloed van agendapunten (incl. Atlantisch Pact en militaire hulp voor West-Europa). Men verwacht echter, dat vrij spoedig na de herbijeenkomst van het Congres in Januari 1950 hearings over het ITO-Charter zullen aanvaangen. Een aantal nationale organisaties heeft commentaar op het ITO-Charter uitgebracht. Sommige, zoals het Committee for Economic Development, accepteren het ITO-Charter met nochtans een aantal belangrijke kwalificaties en reserves, voornamelijk gericht tegen de verregaande gecompliceerdheid van het Handvest, de talrijke „escape”-clausules en de gebrekkige bepalingen met betrekking tot internationale investeringen. Andere, zoals de Chamber of Commerce of the United States, meenden, dat het

Handvest in de huidige vorm niet acceptabel is. Toch is de verwachting, dat het Congres — wellicht na een langdurig debat — het Handvest van Havana zal goedkeuren.

Met betrekking tot tariefpreferenties is het bekend, dat de Verenigde Staten er naar streven de imperiale preferenties van het Britse Gemenebest geleidelijk via onderhandelingen te elimineren. Er zijn gelukkig thans ook tekeningen, dat het de Administratie ernst is, de weinige, doch belangrijke, tariefpreferenties der Verenigde Staten weg te werken. Het zijn Cuba en de Philippijnen, die voor een aantal producten voorkeur genieten. Met de Philippijnen bestaat een wet, die er in voorziet, dat geleidelijk, te weten tot 1974, de tariefpreferentie der Philippijnen verdwijnt. Wat betreft Cuba zijn tijdens de recente onderhandelingen in Ancey enkele preferenties sterk verminderd of geheel opgeheven (bijv. ten aanzien van jam), nadat in 1947 tijdens de onderhandelingen te Genève reeds enkele Cubaanse preferenties waren verminderd.

De resultaten van de onderhandelingen in Ancey hebben betrekkelijk weinig commentaar uitgelokt. Enerzijds ziet men daarin een bijdrage tot opheffing van de „dollar gap”, anderzijds wordt gewezen op de door deviezenrestricties vooralsnog beperkte voordelen van de door de Verenigde Staten verkregen concessies.

De Administratie is de laatste jaren doorgegaan met het streven om met zoveel mogelijk landen nieuwe verdragen „of friendship, commerce and navigation” te sluiten. Het is de bedoeling tot in het algemeen uniforme teksten te komen, welke ten dele op het Handvest van Havana zijn gebaseerd. Wel wil men in deze verdragen enigszins uitvoering bepalingen met betrekking tot de bescherming van investeringen opnemen. Italië is een der landen, waarmee in het recente verleden (Februari 1948) een verdrag tot stand kwam.

Aangaande de vele moeilijkheden, welke de importeur van buitenlandse goederen op douanegebied (anders dan als gevolg van de invoerrechten) in de weg staan, wordt verwacht, dat na en als gevolg van de aanneming van het Havana Charter de tariefwet en de douaneregelingen zullen worden geamendeerd, waarbij in sommige opzichten wellicht verder zal worden gegaan dan strikt door het Havana-Handvest wordt vereist²⁾.

Tenslotte kan men zeggen, dat de toekomst van de Amerikaanse handelspolitiek, gezien van een Europees standpunt, met optimisme (misschien gematigd) kan worden tegemoet gezien. De Administratie en in toenemende mate het bedrijfsleven zijn de mening toegedaan, dat verhoging van de invoer in de Verenigde Staten een beter middel tot overbrugging van het dollartekort is dan verlaging van de uitvoer uit de Verenigde Staten. Het is niet in de laatste plaats de E.C.A., die heeft bijgedragen tot de vorming van dit standpunt. Het volgende citaat uit een recente rede van de heer Paul G. Hoffman spreekt boekdelen:

„... Speaking quite bluntly, the multibillion dollar investment of our taxpayers in European recovery will not pay off unless the European nations can be induced to put forth a supreme effort to earn dollars in the United States market and unless we let them do so. ... Tourism alone will not give Europe enough dollars. The fact is. ... that Europe has got to produce and sell competitively enough of the things we want so she can pay for the things she must have from here. ... By 1952, I have estimated that Europe will need to sell us from \$ 2,5 to \$ 3 billions in goods and services. At the present rate, that would be equal to only one per cent. of our national income. It cannot hurt us, all screams notwithstanding”.

Wat betreft de verlaging van invoerrechten moet het helaas weinig waarschijnlijk worden geacht, dat binnen het kader van de huidige Reciprocal Trade Agreements Act een voor Europa bevredigend niveau kan worden bereikt. Immers, van de theoretisch in totaal mogelijke verlaging van 75 pCt van de in Juni 1934 geldende tarieven was per 1 Januari 1949 (dus vóór de onderhandelingen van Ancey) 47 pCt bewerkstelligd. Zelfs een volledige

²⁾ Zie over de moeilijkheden in de Verenigde Staten op douanegebied: „E.-S.B.” van 4 Mei 1949, no. 1669, blz. 348.

gebruikmaking van de mogelijkheden tot verlaging zal vele Amerikaanse invoerrechten nog op een te hoog niveau laten. Dit betekent, dat daarna zodanige rechten nog slechts door wetswijziging (hetzij door verruiming van de bevoegdheden onder de Trade Agreements' Act, hetgeen de meest waarschijnlijke en voor de hand liggende oplossing is, hetzij door bij de wet rechtstreeks bepaalde invoerrechten te verlagen) verder kunnen worden verlaagd. Aan de andere kant is de laatste tijd hoe langer hoe meer gebleken, dat in het algemeen de invoerrechten slechts één der vele factoren zijn, die tot dusverre een laag niveau van de export van Europa naar de Verenigde Staten hebben veroorzaakt. Waar aan die andere factoren (zoals bijv. aanpassing van de Europese producten aan de vereisten van de Amerikaanse markt, goede verkooporganisatie, levering uit voorraad) de laatste tijd meer aandacht dan ooit wordt besteed, is waarschijnlijk de conclusie gerechtvaardigd, dat zelfs bij het huidige niveau van de Amerikaanse invoerrechten een grote uitbreiding van de Europese export naar de Verenigde Staten mogelijk is.

Washington, D. C., October 1949. Dr J. KAUFMANN.

AANTEKENING.

JAPANS ECONOMISCH HERSTEL.

Er zijn, volgens „The Investors' Chronicle” van 26 November jl., verschillende aanwijzingen, dat in 1950 het vredesverdrag tussen de Westelijke mogendheden en Japan zal worden gesloten. Het is in dit verband interessant om na te gaan, hoever het economisch herstel van Japan thans, sinds het beëindigen van de vijandelijkheden, is gevorderd. Bezie men de cijfers, waarmee o.a. het „Monthly Bulletin of Statistics” (van de U.N.O.) of „Records and Statistics” (van „The Economist”) regelmatig het economisch gebeuren trachten weer te geven, dan blijkt spoedig, dat van een noemenswaard herstel eerst in het jaar 1948 kan worden gesproken en dat de opgaande lijn zich, afgaande op deze cijfers, in 1949 heeft voortgezet. Dit is eveneens het punt, dat „The Investors' Chronicle” naar voren brengt. Het blad voegt hier echter aan toe, dat, ondanks de verbetering, Japans economie nog steeds „abnormaal” en „ongezond” is.

Als sprekende symptomen van verbetering worden dan genoemd de toeneming van de industriële bedrijvigheid, de uitbreiding van het buitenlandse handelsverkeer (voornamelijk de export) en de naar kwaliteit en kwantiteit betere voedselvoorziening.

Onderstaande tabel, samengesteld uit gegevens van het „Monthly Bulletin” van November 1949¹⁾, geeft de indices van Japans *industriële productie* — waarbij 1937 als basisjaar is gekozen — weer.

TABEL I.

Industriële productie.

(1937 = 100).

Jaar	Algemeen	Mijnbouw	Fabrieken
1937	100 (100)	100 (100)	100 (100)
1938	107 (107)	107 (106)	105 (108)
1939	113 (117)	113 (113)	110 (117)
1940	114 (119)	124 (122)	111 (118)
1941	117 (123)	123 (121)	114 (123)
1942	113 (117)	126 (123)	110 (116)
1943	132 (110)	133 (131)	130 (107)
1944	144 (94)	120 (117)	144 (91)
1945	57 (37)	51 (51)	56 (36)
1946	20 (20)	45 (46)	19 (16)
1947	27 (25)	59 (60)	23 (20)
1948	45 (33)	72 (71)	34 (28)
1949	53 ¹⁾ (43) ²⁾	81 ¹⁾ (83) ²⁾	49 ¹⁾ (37) ²⁾

¹⁾ Augustus. ²⁾ Juni.

¹⁾ In het Novembernummer van het „Monthly Bulletin” is een geheel nieuwe en verbeterde serie productie-indexcijfers opgenomen. Teneinde aan te tonen in hoeverre deze cijfers afwijken van de in het October- en in vorige nummers geplaatste cijfers, zijn laatstgenoemde tussen haakjes achter de November-cijfers vermeld. Voor beide series geldt: 1937 = 100.

„The Investors' Chronicle” gaat bij zijn beschouwingen over het industriële herstel uit van de basisperiode 1932—'36 en komt zodoende op een indexcijfer voor Juni 1949 van 77,8 (algemeen). Met de openbare nutsbedrijven erbij — die in Japan thans tweemaal zoveel activiteit ontplooiën als vóór de oorlog — bereikt dit cijfer zelfs een hoogte van 94,2. Zo kan genoemd blad concluderen, dat de industriële activiteit bijna weer op het vooroorlogse peil is gekomen. Het „Monthly Bulletin”, dat zich op het jaar 1937 baseert in plaats van op de depressieperiode 1932—'36, geeft met een algemeen indexcijfer van 52 (exclusief de openbare nutsbedrijven) voor Juni 1949 wel een heel wat minder geflatteerd beeld van de situatie. Niettemin blijft het herstel van de mijnbouw opvallend; deze tak van industrie neemt echter relatief een niet zeer belangrijke plaats in. Minder bevredigend is het resultaat van de textielindustrie. Op basis 1932—'36 = 100 bereikte het laatstbekende indexcijfer (dat van Mei 1949) slechts een hoogte van 23 („The Investors' Chronicle”). Men moet hierbij bedenken, dat Japan het voor de betaling van zijn importen voor een belangrijk deel moet hebben van de opbrengst van zijn textielexport.

De ontmanteling van de Japanse industrie, als herstelbetaling, is praktisch stopgezet. Slechts installaties, die Japan voor de voorziening in zijn „vredesbehoeften” niet strikt nodig heeft, konden tot voor kort nog worden gevorderd en weggevoerd, doch ook met betrekking tot deze categorie is onlangs de regeling herzien ten voordele van de economische behoeften van het land.

Tegenover deze tegemoetkoming staat echter het acute probleem van de grondstoffen. Vóór de oorlog waren China en vooral Mandsjoerije belangrijke leveranciers. Nu deze landen voorlopig als zodanig niet meer in aanmerking komen, zal Japan naar andere grondstofgebieden moeten uitzien.

Bij de hier gereleveerde feiten over de industriële bedrijvigheid mag niet over het hoofd worden gezien, dat Japans bevolking sinds de jaren dertig van 66 mln tot bijna 81 mln is toegenomen.

Als tweede symptoom van verbetering noemden we de uitbreiding van het *buitenlandse handelsverkeer*. Tabel II geeft hieromtrent enige cijfers (ontleend aan het Novembernummer van het „Monthly Bulletin” van de U.N.O.).

TABEL II.

Maandgemiddelden van de buitenlandse handel.

(in mln dollars)

Jaar	Importen	Exporten
1937	113,6	100,1
1938	89,2	92,4
1939	89,4	109,8
1946	19,1	6,5
1947	43,8	14,5
1948	56,9	21,6
1949 (Mei)	91,8	57,1
1949 (Juni)	95,6	42,3

De uitbreiding van het handelsverkeer in het eerste halfjaar van 1949 illustreert „The Investors' Chronicle” aan de hand van enkele sprekende cijfers. Zo bedroeg de export in de genoemde periode in totaal \$ 262 mln; over het gehele jaar 1948 was de exportwaarde \$ 258,6 mln. Hiertegenover staat, dat de importen, die in 1948 een waarde vertegenwoordigden van \$ 682,6 mln, in het eerste halfjaar van 1949 reeds \$ 488,2 mln bedroegen. Het probleem van de ongunstige handelsbalans is dan ook nog niet opgelost, ondanks de gestegen exporten. De eerste zes maanden van dit jaar hebben het deficit weer met \$ 226 mln vergroot, zodat dit, samen met dat van de drie jaren 1946—1948, thans \$ 1.205 mln bedraagt. Vóór de oorlog was Japan's handelsbalans eveneens ongunstig, maar het nadelig saldo kon toen in hoofdzaak worden betaald met „onzichtbare” inkomsten uit scheepvaart-diensten, buitenlandse investeringen, toerisme e.d. Na

de oorlog wordt het nadelig saldo op de handelsbalans grotendeels gefinancierd door de Regering der Verenigde Staten. De omvang van de Amerikaanse hulp in de vorm van leningen, credieten en giften bedroeg van 1946 tot 1949 in totaal meer dan \$ 1.694,4 mln (waarvan \$ 1.343,3 mln giften van de Amerikaanse Regering).

Of en in hoeverre de stijgende trend van de Japanse exporten zich zal doorzetten, hangt van velerlei factoren af. Opgemerkt zij in dit verband, dat China, dat in 1939 ca 60 pCt van de gehele Japanse uitvoer opnam, het onmogelijk zonder de goedkope Japanse massagoederen zal kunnen stellen. Vooral niet, zolang dit land met de eigen industrialisatie geen voortgang maakt. Voor Japan, dat het zonder een dergelijke uitgestrekte markt moeilijk zal kunnen bolwerken, is dit een gunstige omstandigheid. Eveneens gunstig voor Japan zijn de afschaffing van de minimumprijzen voor de exportartikelen (behalve zijde) en de teruggave van de exportzaken aan de particuliere ondernemers. Beide maatregelen, bedoeld als stimuli voor de Japanse uitvoer, zouden, aldus „The Investors' Chronicle”, deze maand nog ten uitvoer worden gelegd. Tenslotte kan nog gewag worden gemaakt van het kort geleden te Tokio gesloten handelsverdrag tussen Japan en het Verenigd Koninkrijk, waardoor een aanzienlijke toeneming wordt verwacht van de handel tussen Japan en de sterlinggebieden. Bovendien krijgt Japan hierdoor de gelegenheid om met een deel van de te ontvangen ponden een begin te maken met de aflossing van zijn schulden aan Groot-Brittannië.

Als nauw verwant met de handelsactiviteit is het feit van belang, dat Generaal MacArthur in het kader van zijn plan: „Japan must be self-supporting by 1952”, de uitbreiding van de handelsvloot heeft aangemoedigd. „The Financial Times” van 3 December jl. deelt mede, dat men in het volgend jaar 68 schepen aan de vloot toe te voegen, waarvan 39 nieuwe; de overige 29 zijn in de oorlog gebouwd en kunnen na gerepareerd of herbouwd te zijn, weer in de vaart worden gebracht. Voor de financiering van dit programma rekenen de Japanse scheepsbouwers, volgens genoemd blad, op de hulp van de Verenigde Staten ten bedrage van \$ 26 mln. Tegen 1952 hoopt Japan dan zijn totale tonnage op 800.000 ton te hebben gebracht. De tonnage, die het land nodig heeft, wil het zijn te verhandelen goederen met eigen schepen vervoeren, wordt echter op ca 2½ mln ton geschat.

De kosten van levensonderhoud in Japan ontwikkelden zich als volgt:

TABEL III.

Kosten van levensonderhoud.

(Augustus 1946—Maart 1947 = 100).

Jaar	1946	1947	1948	1949 (Juli)
Algemeen	88	191	369	517
Voedsel	89	182	323	442

Bron: „Monthly Bulletin” van de U.N.O., November 1949.

Nog sterker is de stijging van de groothandelsprijzen. Tabel IV toont de indexcijfers van 1937 af.

TABEL IV.

Groothandelsprijzen.

(1937 = 100).

1937	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944
100	100	120	120	140	150	150	180
1945	1946	1947	1948	1849 (Augustus)			
270	1.250	3.720	9.850	15.960			

Bron: „Monthly Bulletin” van de U.N.O., November 1949.

Tenslotte nog enkele opmerkingen met betrekking tot de situatie op *financieel* en *monetair* gebied. „The Investors' Chronicle” verwacht, dat Japan, na het sluiten van het vredesverdrag, op bevredigende wijze aan de aflossing van de buitenlandse schuld zal gaan werken.

Verwacht mag worden, aldus het blad, dat de reeds gememoreerde maatregelen ter vergemakkelijking van de export en het gesloten handelsverdrag met Engeland, hieraan in belangrijke mate kunnen medewerken.

Overigens is van het moment af, dat Joseph Dodge, een bankier uit Detroit, als econoomisch adviseur aan de staf van Generaal MacArthur werd toegevoegd, de financiële toestand reeds belangrijk verbeterd. Door middel van hogere belastingen, beknotting van de regeringsuitgaven, controle op de credietverlening en het vaststellen van een met de werkelijke toestand overeenstemmende wisselkoers (1 dollar = 360 yen), gaat Japan voort op de weg naar een evenwichtige begroting en een gezondere betalingsbalans, een weg, die tevens moet leiden naar een terugkeer van Japan als mededinger op de wereldmarkt.

INTERNATIONALE NOTITIES.

ITALIAANSE LANDBOUWPLANNEN.

Naar de „International Financial News Survey” van het International Monetary Fund, van 18 November 1949, mededeelt, heeft de Italiaanse Regering een grootscheeps plan ontworpen voor de ontwikkeling van de landbouw.

In het kader van dit plan hoopt men de opbrengst zodanig te verhogen, dat tegen 1952-'53 iedere Italiaan gemiddeld 2.600 calorieën per dag aan voedselmiddelen kan consumeren, d.i. bijna de vooroorlogse hoofsnelheid. De samenstelling van het voedselpakket zal, naar men verwacht, enigszins van de vooroorlogse afwijken: minder mais en olijfolie, meer tarwe, zuivelproducten, groenten en fruit.

Men streeft naar een jaarlijkse opbrengst van 7,5 mln ton tarwe en een productie van 7,7 mln ton groenten en fruit (tegen 6,2 mln ton voor de oorlog). De olijfolieproductie wil men handhaven op ongeveer 0,3 mln ton.

De veestapel wordt tegen 1952-'53 geschat op 8,4 mln stuks rundvee (7,4 mln voor de oorlog), 4 mln varkens (3,7 mln voor de oorlog) en 1,5 mln paarden (2,1 mln voor de oorlog).

De waarde van de Italiaanse agrarische productie dient in 1952-'53 8 pCt hoger te zijn dan de gemiddelde waarde in de jaren 1934-'38 en 20 pCt hoger dan in 1947.

Om de plannen te verwezenlijken zal de productiviteit moeten worden verhoogd en dienen de agrarische investeringen te worden bevorderd. De Regering heeft een programma opgesteld, dat de wenselijkheid onderstreept van verbetering van het productiesysteem. Zo wil men gratis technische voorlichting geven, het gebruik van kunstmest aanmoedigen en fiscale voorrechten geven, die het toepassen van mechanische hulpmiddelen moeten stimuleren. Tenslotte wil de Regering steun verlenen bij het investeren op lange termijn en is zij van plan een doeltreffende oogst-financieringspolitiek te voeren.

Men verwacht, dat in totaal 555 mrd lire zal moeten worden geïnvesteerd. Ondanks dit groots opgezette plan zullen importen van agrarische producten nodig blijven; de nog steeds groeiende Italiaanse bevolking (sedert 1938 is zij met 9 pCt toegenomen) noodzaakt hiertoe.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Pas gedurende de afgelopen week werd het goed merkbaar, dat er een einde was gekomen aan de krapte, welke wekenlang op de geldmarkt heeft geheerst. De eerste weekstaat van De Nederlandsche Bank na de ultimo, die van 5 December, weerspiegelde deze verruiming duidelijk; de voorschotten en beleningen daalden met f 8 mln,

terwijl het tegoed van Nederlandse banken bij de circulatiebank met f 6 mln steeg. Op Vrijdag kwam de verruiming tot uiting in een verlaging van de callgeldrente van 1 pCt tot $\frac{3}{4}$ pCt, het „normale” percentage voor perioden van geldruimte.

Op de discontomarkt naderde de structuur van de verschillende marktdisconto's gedurende de afgelopen week weder meer tot het min of meer gebruikelijke gamma. De voorkeur voor het zeer kortlopend papier, begrijpelijk in verband met het streven van banken om op de jaarulultimo een zo groot mogelijke liquiditeit te bezitten en dus momenteel beschikbare middelen nog enige weken rentegevend te maken, leidde ertoe, dat Decemberpapier tegen $\frac{15}{16}$ pCt werd gezocht. Voor de overige kortlopende termijnen bestond ook nogal enige vraag, al was de handel hierin na de tijdelijke opleving van de vorige week weer tot het oude lage niveau ineengeschrömpeld.

Bij de langer lopende termijnen overwoog het aanbod. Voor Mei/Junipapier was de laatkoers $\frac{17}{16}$ pCt, voor Augustuspromessen eveneens $\frac{17}{16}$ pCt en voor September-, October- en Novemberpapier $\frac{1}{2}$ pCt.

Wat de kapitaalmarkt betreft, het aanvaarden door de Tweede Kamer van het Wetsontwerp-Souvereiniteits-overdracht aan Indonesië had geen al te grote invloed op de markt voor Indonesische aandelen. Dit wekt overigens weinig verwondering. Niet allereerst het formele gedeelte van de verhouding Nederland—Indonesië is van belang voor hetgeen er van onze beleggingen in Indonesië terecht zal komen, doch veeleer de feitelijke ontwikkeling der economische betrekkingen tussen beide landen en daarover werd de afgelopen week geen gunstig nieuws gepubliceerd.

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens maakten dezer dagen hun uitbreidingsplannen voor de komende jaren bekend. Deze expansie van de zware industrie — tevens op haar beurt onderbouw voor vele andere bedrijven — is, naar zich laat aanzien, van groter betekenis voor de kapitaalmarkt dan voor de werkgelegenheid in ons land. De totale kapitaalbehoefte voor deze uitbreidingen wordt geraamd op ca f 180 mln, de vergroting van het aantal benodigde arbeidskrachten op ca 2.000 man. De bijzondere verhouding tussen Hoogovens en Staat brengt echter mede, dat het beroep op de aandelenmarkt niet van overeenkomstige omvang behoeft te worden; staatscredieten, gegarandeerde obligatieleningen en andere financieringsvormen behoren hier alleszins tot het rijk der mogelijkheden.

Op de obligatiemarkt is sinds 1 December weer een verder gedeelte van de 3 pCt Investeringscertificaten verhandelbaar geworden. Deze stukken, ontstaan uit geblokkeerde tegoeden, worden o.a. aangeboden door hen, die voor bedrijfsdoeleinden behoefte hebben aan vrij geld. Dat de koers zich zo goed kan handhaven, moet worden toegeschreven aan de betrekkelijk korte looptijd, welke deze obligaties aantrekkelijk maakt voor hen, die menen, dat de rentestand hier te lande op de duur zal stijgen. Indirect worden op deze wijze niet-risicodragende besparingen via institutionele beleggers naar ondernemingen getransporteerd, waar zij op risicodragende wijze worden geïnvesteerd.

Tenslotte volgt hier het gebruikelijke koerslijstje.

	2 Dec. 1949	9 Dec. 1949
<i>Indexcijfers.</i>		
Industrie	226,4	228,4
Banken	132,4	132,4
Indonesische aandelen	58,3	59,7
Algemeen	158,1	159,8
<i>Aandelen.</i>		
A.K.U.	183	184 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	130 $\frac{1}{2}$	133
H.A.L.	160 $\frac{3}{4}$	159 $\frac{3}{4}$
H.V.A.	144	148 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum	301 $\frac{1}{2}$	304
Unilever	247	246
Philips	236 $\frac{3}{4}$	239
<i>Obligaties.</i>		
3 pCt Inv. Cert.	98 $\frac{1}{2}$	98 $\frac{1}{2}$
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{7}{8}$	80
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	98 $\frac{1}{8}$	98 $\frac{1}{4}$
3 pCt Dollarlening 1947	95 $\frac{5}{16}$	96 $\frac{7}{16}$

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN NOVEMBER 1949.

Geldmarkt.

Na de verruiming van de daggeldmarkt in de zomermaanden, trad in October en November een aanzienlijke verenging in. De rentevoet, die sinds een paar maanden binnen de grenzen 1 en $\frac{1}{4}$ pCt vrij mag fluctueren volgens vraag en aanbod, stond voortdurend tegen $\frac{1}{4}$ pCt aan of zelfs op het maximum. Die verkrapping dient in hoofdzaak in verband te worden gebracht met een moeilijker thesaurie-toestand bij de banken ingevolge de overdracht naar de Schatkist van de inschrijvingen op de nieuwe staatslening en de daling van de totale bankdeposito's. Het herdisconto van handelspapier bij de Nationale Bank is overigens toegenomen van 1.817 mln frs per 29 September tot 3.476 mln frs per 1 December. Niettemin heeft de geldomloop bij de Nationale Bank (evenals overigens de geldomloop in het algemeen) onbetwistbaar een neiging tot dalen. Aan de basis van die evolutie ligt een ommekeer in de betalingsverhoudingen met het buitenland. Dit wordt duidelijk geïllustreerd door onderstaande tabel.

TABEL I.

Internationale betaalmiddelen van de Nationale Bank van België.
(in mln frs)

Volgens week- staat afgesloten per	Goudvoorraad 1	Vreemde deviezen		Vorderingen op het buitenl. in B.frs 4	Schulden tegen- over buitenland 5	Netto-bezit aan internat. betaal- middelen 1+2+3+4-5
		Binnen kader van bet. acc. 2	Buiten kader van bet. acc. 3			
29 Dec. 1948 ..	27.334	11.100	1.841	1.359	2.214	39.420
15 Sept. 1949 ..	31.325	11.657	1.042	2.186	1.717	44.493
22 Sept. 1949 ..	31.345	9.326	1.077	2.210	2.431	41.527 ¹⁾
1 Dec. 1949 ..	31.078	6.325	1.263	2.340	1.314	39.692 ¹⁾

¹⁾ De rekening „Accoord voor multilaterale compensatie” bedroeg op 22 September en 1 December 1949 resp. 3.486 en 2.673 mln B. frs..

Hieruit blijkt, dat sinds de devaluatie van de Belgische franc (21 September) de ondertussen nog niet herschatte goudvoorraad van de Nationale Bank met nagenoeg 250 mln frs is teruggelopen en dat het bezit aan buitenlandse valuta van landen, waarmee een betalingsaccord werd afgesloten, daalde met 5.332 mln frs. Als oorzaken kunnen worden aangegeven: 1. de afbetaling van de handelsschuld aan Zwitserland, groot nagenoeg 350 mln, ingevolge het vervallen van het betalingsaccord op 12 November jl.; 2. het beschikbaar stellen door België aan de debiteurlanden van trekrechten in Belgische francs ter vereffening van hun handelsschulden. Dientengevolge daalden de vorderingen in vreemde valuta op die debiteuren om plaats te maken op het actief van de balans van de Nationale Bank voor een post „Accoord voor multilaterale compensatie”, waarop zijn samengebracht het totaal van de uitgeoefende trekrechten op België, waarvoor nog geen terugbetaling in dollars van de E.C.A. werd verkregen; 3. sinds de maand Augustus is de handelsbalans terug deficitair geworden met het gevolg, dat de debetstand van verschillende landen verminderde (o.a. van Frankrijk).

Op de goud- en deviezenmarkt mag na de Zwitserse franc nu ook de Amerikaanse dollar vrij worden verhandeld. Het lichte agio, dat beide deviezen reeds voor de vrijlating van de markt hadden op de Belgische franc bleef nagenoeg bewaard. Op de niet-officiële markt noteerden alle deviezen nog met een ruim disagio. Vooral de sterke daling van het pond sterling in de loop van de

jongste weken valt aan te stippen. In tabel II hieronder wordt de koersevolutie aangegeven van het goud en de voornaamste deviezen op de deels officiële (Amerikaanse dollar en Zw.fr.), deels niet-officiële markt te Brussel.

TABEL II.

Goud- en deviezenmarkt te Brussel.

	Officiële pariteit	Koers op		
		22-9-'49	31-10-'49	30-11-'49
Gouden pond	411,98	662,-	685,-	653,-
Pap. dollar	50,-	50,-	49,3	50,15 ¹⁾
Fr. franc (100)	14,29	12,85	13,40	13,-
Zw. franc	11,43	11,80	11,50	11,65
Pap. pond	140,-	132,-	130,-	114,-
Gulden	13,16	11,75	11,95	12,15
D.M.	11,90	7,60	7,65	7,65

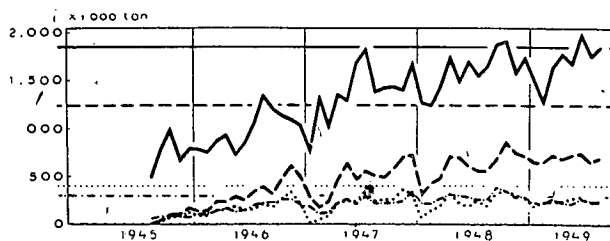
¹⁾ Officiële noteringen (middenkoers).

Kapitaalmarkt.

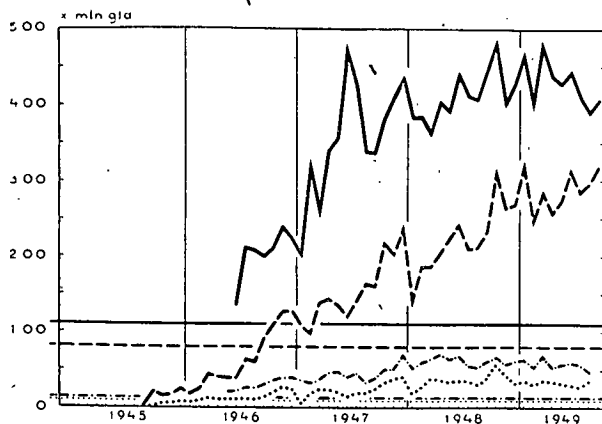
Op de emissiemarkt voor obligaties viel geen enkele belangrijke uitgifte te noteren. De markt voor uitstaande leningen was iets zwakker dan naar gewoonte. Verschillende series schatkistpapier en kasbons van steden zagen hun koersen licht teruggelopen. De 4 pCt Schatkistcertificaten 1949 noteerden per einde maand zelfs 30.Ct. lager dan hun emissieprijs van October jl. Alleen het langlopend papier steeg nog enkele fracties. De netto-rendementstabel zag per einde November er als volgt uit.

GRAFIEKEN.

De ontwikkeling van de buitenlandse handel van Nederland: naar gewicht

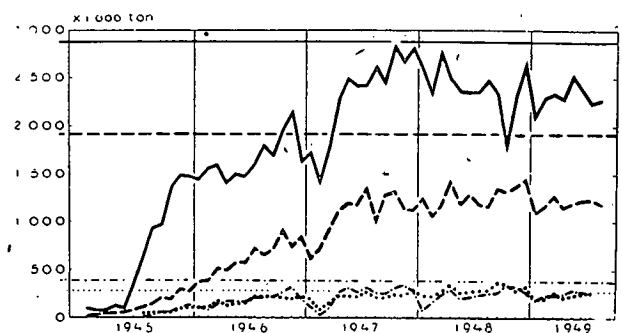
naar waarde

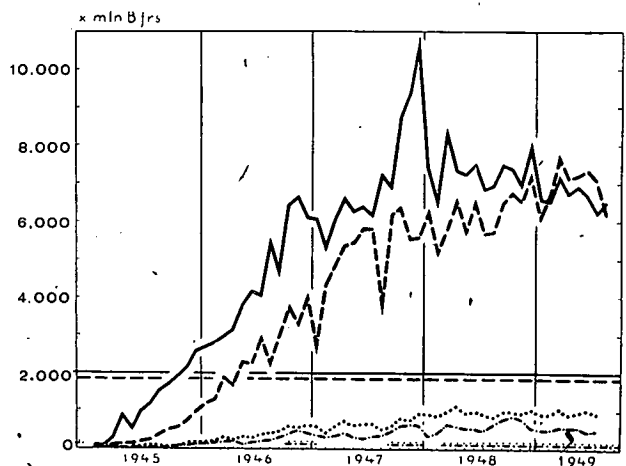
— totale invoer van Nederland (— Idem. gemiddeld in 1936/'38)
 - - - - - totale uitvoer van Nederland (- - - - - Idem. gemiddeld in 1936/'38)
 - · - · - · invoer van Nederland uit België (- · - · - · Idem. gemiddeld in 1936/'38)
 ······ uitvoer van Nederland naar België (······ Idem. gemiddeld in 1936/'38)

Bron: C.B.S.

De ontwikkeling van de buitenlandse handel van België: naar gewicht

naar waarde

— totale invoer van België (— Idem. gemiddeld in 1936/'38)
 - - - - - totale uitvoer van België (- - - - - Idem. gemiddeld in 1936/'38)
 - · - · - · invoer van België uit Nederland (- · - · - · Idem. gemiddeld in 1936/'38)
 ······ uitvoer van België naar Nederland (······ Idem. gemiddeld in 1936/'38)

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek.

TABEL III.

Netto-rendementen van de voornaamste obligatietypes ¹⁾.
(pCt op koersen per einde maand)

Obligatietype	Looptijd	Aug. 1948 (minim.)	Oct. 1949	Nov. 1949
Schatkist-certificaten	5 à 10 j.	4,83	4,63	4,65
Kasbons steden	5 à 10 j.	5,07	4,87	4,85
Staatsrenten	bov. 10 j.	4,73	4,53	4,53
Industriële obligaties	10 à 20 j.	6,06	5,42	5,31

¹⁾ Er werd rekening gehouden met eventuele terugbetalingspremiën op de vervaldag.

Op de aandelenmarkt was de bedrijvigheid terug iets hoger. Gemiddeld werden nagenoeg 49.000 stuks per dag verhandeld tegenover 44.000 verleden maand en 25 à 35.000 in de periode Mei-Juli van dit jaar. De koersen hielden goed stand, vooral van de aandelen uit de sector steenkolenmijnen (nieuwe politiek) en de nijverheden, waarvan de winstperspectieven verbeteren ingevolge de openbare werkenpolitiek van de Overheid. Aldus stegen de waarden uit de groepen bouwnijverheid en glasnijverheid met resp. 8,3 en 13,8 pCt op één maand tijds. De daling van de staalproductie en van de staalprijzen beïnvloedde in ongunstige zin de aandelen van de groep metaalnijverheid (- 3,1 pCt). Op de emissiemarkt van aandelen werden tegen het einde van de maand twee belangrijke uitgiffen begonnen. Het is echter nog te vroeg om zich reeds een gedacht te kunnen vormen over het verloop ervan.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegode bij resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rekening (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.875	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151
31 Oct. '49	622.225	338.943	372.485	163.312	3.006.500
7 Nov. '49	622.363	331.033	404.259	141.416	2.967.889
14 Nov. '49	622.450	317.637	505.033	145.919	2.941.639
21 Nov. '49	750.685	294.907	410.741	143.008	2.933.907
28 Nov. '49	750.813	265.122	419.495	152.617	2.281.122
5 Dec. '49	750.946	253.312	473.827	144.709	2.996.393
12 Dec. '49	751.086	228.305	507.351	141.466	2.952.700

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
31 Oct. '49	547.866	539.471	2.184	33.807	411.303	433.797
7 Nov. '49	608.253	539.471	2.142	50.773	414.425	440.545
14 Nov. '49	660.704	642.742	2.149	39.226	476.281	338.181
21 Nov. '49	681.532	642.742	2.145	37.399	458.457	366.128
28 Nov. '49	664.230	642.710	2.144	33.150	446.872	373.565
5 Dec. '49	652.080	642.710	2.140	39.319	441.150	391.830
12 Dec. '49	632.152	656.704	2.122	58.814	445.498	361.261

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
17 Nov. 1949	23.269	22.714	253	17.789
25 Nov. 1949	23.272	22.724	239	17.669
1 Dec. 1949	23.232	22.677	237	17.682

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
17 Nov. 1949	23.241	18.063	408	16.432
25 Nov. 1949	23.327	17.703	410	15.987
1 Dec. 1949	23.374	17.793	517	16.038

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
23 Nov. '49	0,4	1.299,3	1.300	1.260,2	40,2	5,5
30 Nov. '49	0,4	1.299,3	1.300	1.265,8	34,5	5,4
7 Dec. '49	0,4	1.299,4	1.300	1.283,7	16,7	5,2

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	U.M. Treasury Special account	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
23 Nov. '49	415,6	15,6	23,4	482,3	10,9	58,6	300,6
30 Nov. '49	403,8	15,3	34,0	475,0	8,9	58,6	295,9
7 Dec. '49	467,1	15,2	23,9	510,0	9,1	81,0	308,9

ZWEEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
23 Nov. 1949	155	208	2.907	645	293	—	120
30 Nov. 1949	155	208	2.934	642	309	—	120
6 Dec. 1949	154	208	2.920	655	315	—	120

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regulatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	84	230	174	7
23 Nov. 1949	2.906	993	591	304	231	180	135
30 Nov. 1949	3.109	849	577	178	231	179	136
7 Dec. 1949	3.045	920	558	250	232	173	136

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenland i. v. m. betalingsacc.	Tegode op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidseffecten	Deel-cu-pasnant
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
8 Nov. 1949	31.551	8.858	1.638	9.623	349	738
17 Nov. 1949	31.123	9.226	1.495	8.594	606	754
24 Nov. 1949	31.063	9.064	1.410	8.678	300	758
1 Dec. 1949	31.078	8.665	1.263	10.163	332	693
8 Dec. 1949	31.103	8.825	1.213	9.793	347	773

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
8 Nov. 1949	915	98.821	87.002	630	1.480	5.415
17 Nov. 1949	915	95.604	86.030	603	1.463	5.319
24 Nov. 1949	915	95.161	85.500	545	1.526	5.442
1 Dec. 1949	915	95.946	86.821	527	1.314	5.040
3 Dec. 1949	915	95.838	86.838	688	1.344	4.979

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd valuta betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
16 Nov. 1949	470.985	78.110	14.817	59.554	1.051.425
23 Nov. 1949	470.985	72.025	14.764	58.397	1.084.393
30 Nov. 1949	470.985	73.949	14.718	63.826	1.105.082

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
16 Nov. 1949	30.088	920.088	—	774.159	33.066
23 Nov. 1949	26.551	914.485	—	771.556	33.376
30 Nov. 1949	26.683	911.650	—	798.851	35.059

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979.

Muntbiljettencirculatie per 16 Nov. 1949 f 939.450.097,25.

Muntbiljettencirculatie per 23 Nov. 1949 f 951.224.776.

Muntbiljettencirculatie per 30 Nov. 1949 f 956.219.040,50.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenswissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
23 Nov. 1949	6.203,8	249,5	109,9	39,7	4.220,7	2.008,4
30 Nov. 1949	6.201,5	251,2	109,8	39,7	4.344,8	1.889,2
7 Dec. 1949	6.201,6	254,7	114,6	39,7	4.303,6	1.935,9

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
17 Nov. 1949	52.981	433.684	125.042	153.200	426.000
24 Nov. 1949	52.981	456.053	125.042	152.500	426.000
1 Dec. 1949	52.981	429.492	120.003	169.700	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
17 Nov. 1949	1.204.108	166.804	108	165.232
24 Nov. 1949	1.203.768	173.549	153	172.169
1 Dec. 1949	1.240.379	143.774	221	141.987

Vacatures

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij de Afdeling Openbare Werken der Secretarie vacceert de betrekking van

commies c.q. hoofdcommies

Vereisten: Academische opleiding, ruime ervaring op administratief en redactioneel gebied.

Salarisgrenzen commies: f 3500—f 4600.

Salarisgrenzen hoofdcommies: f 4400—f 6000.

Aanstelling boven het minimum is niet uitgesloten.

Soll. op zegel te richten tot B. en W. en in te zenden aan het Bur. Personeelvoorz., kamer 331, Raadhuis, binnen 14 dagen na deze oproep, onder No. 487.

G R A F O L O O G

H. LANOY - ROTTERDAM

P S Y C H O L . A D V I E Z E N

J. Luykenstr. 6, Tel. 50199

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Amsterdam-Z. Tel. 25410

Cornis v. d. Lindenstraat 22

Verzekeringadviseurs.

L O D . S . B E U T H

specialist Gezins- en Oudgedagsverzorging.

Adviezen inzake:

Pensioen-voorzieningen voor Staf en Personeel.

Organisatie Bedrijfs- en Ondernemingspensioenfondsen.

Aanvulling en normalisatie van bestaande regelingen.

AMSTERDAMSCH E B A N K N . V . - I N C A S S O - B A N K N . V .

MAANDSTAAT PER 30 NOVEMBER 1949

ACTIEF

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	23.560.437,92
Nederlands schatkistpapier	816.118.400,00
Ander overheidspapier	30.948.269,60
Wissels	5.542.271,97
Bankiers in binnen en buitenland	55.582.710,72
Effecten en syndicaten	4.753.168,05
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	21.545.914,-
Debiteuren	239.496.009,98
Deelnemingen	15.578.067,64
Gebouwen	6.000.000,00
	f 1.219.125.249,88

PASSIEF

Kapitaal	f 70.010.000,00
Reserve	33.500.000,00
Bouwreserve	6.000.000,00
Deposito's op termijn	89.339.242,05
Crediteuren	967.719.233,10
Geaccepteerde wissels	109.233,62
Door derden geaccepteerd	4.134,73
Diverse rekeningen	52.443.406,38

f 1.219.125.249,88

!
IN DIT BLAD
ADVERTEERT
U
MET SUCCES!!
!

TE KOOP
in
HET GOOI

zeer fraaie buitenplaats
of alleen groot, mooi huis.
Zeer ruime hypotheek
beschikbaar. Br. ESB no
1585, bur. v. d. blad.

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31 1948. A limited number
of this Supplement remain for sale.

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

M

De grote
internationale
markt voor

consumptiegoederen
en productiemiddelen

LEIPZIGER MESSE
5-12 MAART 1950

Alle inlichtingen bij de
Nederlandse Kamer van Koophandel voor Duitsland
van de Spiegelstraat 18 - Den Haag

Groothandel

DEZE WEEK:

REGISTRATIERECHT

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

**Economisch - Statistische
Berichten**

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eko-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar;
voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.
Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.—
per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.